कर बुलेटिन
Tax Bulletin
http://www.ird.gov.np आन्तरिक राजस्व विभागको प्रकाशन
वर्ष २, अङ्क ७, २०७१ पुस Vol 2, Issue 7, Janaury 2015

राजस्व संकलनमा २० प्रतिशतले वृद्धि

काठमाडौं । आर्थिक वर्ष २०७१/०७२ मंसिर मसान्तसम्मको राजस्व संकलनमा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा करिब २० प्रतिशतले वृद्धि भएको अर्थमन्त्रालयमा पुस २० गते आयोजित मासिक समीक्षा कार्यक्रममा प्रस्तुत गरिएको छ । आर्थिक वर्ष

Group wise Revenue Collection (upto 2071 Mangsir)

Sector wise Revenue Collection (upto 2071 M 8)

Sector	Target (Rs bn)	Collection (Rs. bn)	Achievement (%)	Growth Rate (%)
Income Tax	13.96	15.71	112.56	27.47
Rental Income Tax	1.91	0.9	47.35	15.73
Interest Income Tax	3.23	2.71	83.73	5.54
Total Income Tax	**19.1**	**19.32**	**101.16**	**23.29**
VAT (domestic)	**15.55**	**15.81**	**101.66**	**19.86**
Excise (domestic)	**12.24**	**11**	**89.9**	**11.78**
Education Service Fee	**0.2**	**0.21**	**104.88**	**16.91**
Health Service Tax	**0.27**	**0.31**	**114.36**	**32.04**
Grand Total	**47.38**	**46.67**	**98.51**	**19.26**

Collection Gap: Rs. 71 crore

२०७१/०७२ को मंसिर महिना सम्मको लक्ष्य रु. ४७ अर्ब ३८ करोड ७५ लाख ११ हजार रहेकोमा रु. ४६ अर्ब ७६ करोड ७३ लाख १५ हजार संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ९८.७ प्रतिशतको प्रगति भएको छ । शिर्षकगत रूपमा हेर्दा आयकर रु. १९ अर्ब ३२ करोड, मूल्य अभिवृद्धि कर रु. १५ अर्ब ८१ करोड र

बाँकी १९ पेजमा....

Nepal-Singapore 1st round negotiation on Double Taxation Avoidance Agreement

Nepal and Singapore have grate similarities in economic subject. Nepalese investment policy has been encouraging the foreign direct investment (FDI). The 13th plan (current 3 year development plan), yearly budget, IRD's strategic plan, IMF report 2013 and Income Tax Act 2058 are the guiding policies for DTAA initiation, promotion and completion.

Tax treaties play a key role in the context of international co-operation in tax matters. It also encourage the investment and global economic growth by reducing double taxation over cross-border income. Such treaties enhance cooperation among tax administration, especially in tackling international tax evasion. Double Tax Treaties are bilateral agreements between two countries, which allocate taxing rights over the income between these countries and thus aim at preventing double taxation of this income.'

Agreed minutes exhange programme

Due to the reasons above, Nepal forwarded the DTAA draft to the government of Singapore and the Singapore also forwarded the draft with positive response. The first round of negotiation was held on 16-18 December 2014 at Singapore. On this around, the delegates had discussed on the avoidance of double taxation and prevention of fiscal evasion based on income taxes.

The delegation from the government of Nepal was led

Continue last page...

आँखीझ्याल

आयोगद्वारा सुझाव संकलन शुरु — पृष्ठ ३

सबै संभाव्य करदाता करको दायरामा आइ सकेका छैनन् — पृष्ठ ७

आर्थिक पत्रकारहरुसंग अन्तर्क्रिया सम्पन्न — पृष्ठ १९

महानिर्देशकको सन्देश

करदाताहरुको अधिकारलाई सम्मान गर्ने, संरक्षण गर्ने र कर प्रणालीलाई समयानुकूल ढंगले सुधार गर्ने लगायतका विविध आयामहरुको विश्लेषण गरी उचित प्रतिवेदन दिने जिम्मेवारी कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको भएको हुँदा यस सन्दर्भमा आफ्नो बहुमूल्य सुझाव प्रस्तुत गरी अवसरको सदुपयोग गर्नु सरोकारवालाहरुको प्रमुख कर्तब्य हो ।

कुनै पनि मुलुकको शासन संचालन र विकासका लागि स्रोत साधनको आवश्यकता पर्दछ। उक्त स्रोत साधनमा मूलभूत रुपमा राजस्व त्यसमा पनि कर राजस्वको विशेष भूमिका रहन्छ । राज्य सञ्चालन परिपाटीमा कर एउटा प्राण वायुको रुपमा रहेको हुन्छ। कर विना कुनै पनि राज्य तथा प्रशासनको कल्पना गर्न सकिदैन। राज्य प्रभावकारी एवं र सरलीकृत ढंगले सञ्चालन गर्न, दिगो आर्थिक विकास हासिल गर्न र सुशासन कायम गरी सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनका लागि बढी भन्दा बढी आन्तरिक स्रोत परिचालन गर्नु जरुरी छ । त्यस्तै संकलित आन्तरिक स्रोतको कुशल उपयोग हुनु पनि उत्तिकै जरुरी छ। आन्तरिक स्रोतको कुशल व्यवस्थापन गर्न अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत आन्तरिक राजस्व विभाग क्रियाशील रहेको व्यहोरा सवैमा विदितै छ। नेपालले २०४० को दशकदेखि आर्थिक उदारीकरणको नीति अवलम्बन गर्दै आएको छ । यसै सन्दर्भमा २०५४ सालमा होटल कर, विक्री कर, मनोरन्जन कर, ठेक्का कर जस्ता करहरुलाई एकीकृत गरी सुधारिएको बिक्री करको रुपमा मूल्य अभिवृद्धि कर लागू गरिएको छ । २०५४ साल मंसिर १ गते देखि लागू गरिएको मूल्य अभिवृद्धि कर कार्यान्वयनको १७ वर्ष व्यतित भइसकेको छ। आयकर ऐन, २०३१ लाई प्रतिस्थापन गरी २०५८ सालमा नयाँ आयकर ऐन ल्याइयो। २०१५ सालको अन्तःशुल्क ऐनलाई प्रतिस्थापन गरी २०५८ सालमा नयाँ अन्तःशुल्क ऐन ल्याइयो ।

विगतमा नियन्त्रित राज्य व्यवस्था र सो अनुसारका परिपाटी अवलम्बन गरिएकोमा हाल उदारीकृत तथा खुला अर्थव्यवस्था र स्वयं कर निर्धारण पद्दतिमा आधारित भई हामीले कर नीति, प्रकृया र कर कानूनहरुमा सुधार गर्दै आएका छौं । जसको निरन्तरताको लागि वर्षेनी आर्थिक ऐनको माध्यमबाट कर प्रणालीमा साना तिना केही सुधारहरु पनि नियमित रुपमा गरिदै आइएको छ। मूल्य अभिवृद्धि कर लागू भएको १७ वर्ष, नयाँ अन्तःशुल्क र आयकर ऐन लागू भएको १३ वर्ष व्यतित भइसकेको सन्दर्भका हामीले अपेक्षा गरे अनुरुप कर प्रणालीमा के कस्ता सफलता हासिल गर्‍यौं र हामीले सोचे बमोजिमको प्रगति हासिल गर्न सक्यौं वा सकेनौं भनी अध्ययन विश्लेषण गरी यसका सवल, दुर्वल पक्ष एवं अवसर र चुनौतिहरुको विश्लेषण गरी तथा मुलुक संघीय संरचनामा प्रवेश गर्न लागेको सन्दर्भमा संघीय वित्त व्यवस्था के कस्तो हुन सक्छ र के कस्तो संघीय वित्त व्यवस्था अवलम्बन गर्न सक्छौं भन्ने सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव प्रस्तुत गर्नका लागि नेपाल सरकारले २०७१ कार्तिक २६ गते उच्च स्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन गरेको कुरा म निवेदन गर्न चाहन्छु । विशेषतः यो उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग एउटा विज्ञहरुको समूहको रुपमा गठन गरिएको छ । यसको संयोजकको रुपमा लामो समयसम्म कर प्रशासन तथा व्यवस्थापनमा अनुभव संगाल्नु भएका तथा नेपालमा मूल्य अभिवृद्धि कर प्रणाली लागू गर्ने सन्दर्भमा ठूलो अभ्यास गर्नु भएका र देशमा मात्र होइन विश्वका एक दर्जन भन्दा बढी मुलुकहरुमा कर प्रणाली सुधारका लागि कार्य गरिसक्नु भएका अर्थविज्ञ तथा कर विज्ञ डा. रुपबहादुर खड्का हुनुहुन्छ भने यसका अन्य २ सदस्यहरुमा कर प्रशासनमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेर अनुभव संगाल्नु भएका पूर्व कर प्रशासक माधव ढकाल र लेखा विज्ञको रुपमा सुदर्शनराज पाण्डे हुनुहुन्छ । यो आयोगले २०७१ मंसिर १ गतेदेखि आफ्नो कार्य प्रारम्भ गरेको छ ।

हाल आयोगले विद्यमान, कानूनी, संरचनात्मक, व्यस्थापकीय, पर्यावरणीय अवस्थाहरुको अध्ययन तथा विश्लेषणका लागि विभिन्न पेशाविद्, उद्योगी, व्यवसायी, प्रशासक र राजनीतिज्ञहरुसँग अन्तर्क्रिया गरी सुझाव संकलन गर्ने कार्य गरिरहेको छ । यसरी संकलन गरिएका सुझाव एवं अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासहरु समेतको विश्लेषण गरी अहिले भएको प्रणालीमा के कस्तो नीतिगत, संगठनिक एवं व्यवस्थापकीय सुधार गर्नु पर्छ भन्ने विषयमा केन्द्रित रही २०७१ चैत्र मसान्तसम्ममा नेपाल सरकार समक्ष आफ्नो प्रतिवेदन पेश गर्ने दिशामा आयोगले कार्य गरिरहेको छ । मुलुकको विकास निर्माणको लागि कर सुधारका सन्दर्भमा गर्न सकिने कुराहरु आम जनता, व्यवसायी र सरोकारवाला पक्षबाट यथासमयमै सुझाव प्रस्तुत गर्नका लागि म विनम्र अनुरोध गर्दछु । साथै मुलुकको विकासका लागि आन्तरिक स्रोत परिचालन गर्ने र हाम्रो समग्र कर प्रणाली सुधार गर्ने अवसर पनि भएकाले यस अभियानमा सरिक हुनका लागि सवैमा हार्दिक अनुरोध गर्दछु ।

हाम्रो कर प्रणालीको नीतिगत व्यवस्था अन्तर्गत आयकर, मूल्य अभिवृद्धिकर, अन्तशुल्क, भन्सार, जस्ता कर कानून, त्यस सम्बन्धी कार्यविधिहरु र गैर कर सम्बन्धी व्यवस्थाहरुमा गर्न सकिने सुधारको विषय एउटा छ भने अर्को हाम्रो सांगठनिक संरचनालाई कसरी कार्यमूलक र समयानुकूल बनाई सहज पहुँचयुक्त गराउन सकिन्छ भन्ने छ । तेस्रो चाहिं व्यवस्थापकीय पक्षहरु, कर प्रक्षेपण, कर सहभागिता, र कर प्रणालीलाई समयानुकूल ढंगले सुधार गर्ने रहेको छ । कर व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त जनशक्तिको व्यवस्था गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, वृत्ति विकासका लागि जोड दिने र करदातामैत्री कर प्रशासन स्थापित गर्ने विषय पनि आयोगको एउटा अध्ययनको क्षेत्र रहन्छ । अहिलेको एकात्मक शासकीय परिपाटीबाट मुलुक रुपान्तरण गर्दै गरेको सन्दर्भमा अवलम्बन गर्नुपर्ने उपयुक्त संघीय वित्त व्यवस्थाको सिफारिस गर्ने र हामीले सैद्धान्तिक रुपमा अगाडि बढाएको केन्द्रस्तर, राज्यस्तर र स्थानीय स्तरमा के कस्ता करारोपण गर्ने जिम्मेवारी सुम्पन सक्छौं भन्ने वारेमा विश्लेषण गरी सिफारिस गर्ने यी ५ वटा मुलभूत क्षेत्रहरुमा उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले अध्ययन एवं विश्लेषण गर्नेछ ।

यो पुस महिनालाई सरोकारवालाहरुबाट कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका लागि व्यापक रुपमा सूचना एवं सुझाव संकलन गर्ने अभियानका रुपमा अगाडि बढाउनुका साथै राज्यले दिएको छुट सुविधा उपयोग गर्ने समय पनि भएको कुरा म करदातालाई स्मरण गराउन चाहन्छु। विशेषतः आर्थिक ऐन, २०७१ को माध्यमबाट नेपाल सरकारले २०७१ पौष मसान्तसम्म करको दायरामा नआएका, कारोवार भिडान नभएका, क्रसर उद्योग, पत्रकार, प्रकाशन गृहलगायतलाई कर सहभागिता अभिवृद्धि गर्न तथा विभिन्न परिस्थितिजन्य आधारमा भएका गल्तीहरुलाई सुधार गर्ने अवसर दिएको थियो । त्यो गल्ती सुधार गर्ने स्किमको अभियानमा सरिक हुने सवै करदाताहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । उहाँहरुको प्रगतिका लागि शुभकामना पनि व्यक्त गर्छु । राज्यले दिएको अवसर व्यवसायीहरु र करदाताकै मागका आधारमा उपलव्ध गराएको हुँदा त्यस्तो अवसर उपयोग नगर्ने, कानूनको परिपालन नगर्ने, करको दायरामा नआउने व्यवसायी, उद्योगीहरुको हकमा कर प्रशासनले २०७१ माघ १ गतेदेखि कडाइका साथ कारवाही गर्ने रणनीति पनि अगाडि बढाएको छ ।

यसै सन्दर्भमा विभाग मातहतका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयहरुले त्यस्तो अवसर उपयोग नगर्ने, कर कानूनको परिपालना नगर्ने, करको दायरामा नआउने उद्योगी, व्यवसायीहरुलाई कडा भन्दा कडा कानूनी कारवाही गरेर दायरामा ल्याउन र सुधार गर्ने परिपाटीमा अगाडि बढ्नका लागि निर्देशन दिन चाहन्छु । साथै यही प्रकृया अनुसार अगाडि बढ्नका लागि सम्पूर्ण कर प्रशासनमा सम्वद्ध साथीहरुलाई अनुरोध गर्दछु। समग्र उद्योगी, व्यवसायी, नागरिक समाज, स्थानीय निकाय, समग्र सरकारी प्रशासनिक निकायहरु सवैले यस कार्यमा सहयोग गरी मुलुकको समृद्धि, सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिताका लागि आन्तरिक स्रोतको कुशल उपयोगद्वारा मुलुकको समृद्धि हासिल गर्ने दिशामा सवैको सक्रिय सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

माघ, २०७१

चुडामणि शर्मा
महानिर्देशक

व्यक्तिगत आय हुनेले व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्वर लिऔं ।

आयोगद्वारा सुझाव संकलन शुरु

वीरगञ्ज। नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ तथा वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य संघको आयोजनामा उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगसँग पुस ११ गते एक अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । उक्त कार्यक्रममा आयोगका अध्यक्ष श्री रुपबहादुर खड्काले नेपालको कर प्रणालीलाई सरलीकृत गर्दै, समसामयिक बनाई स्थापित गर्नका लागि आयोगले सुझाव पेश गर्ने बताउनुभयो । अहिले चलिरहेको नेपालको कर प्रणाली समग्रमा अरु विदेशी राष्ट्को भन्दा राम्रो रहेको बताउनुभयो । नेपाल सन् २०२२ मा अति कम विकसित राष्ट्रबाट विकासशिल राष्ट्रमा स्तरोन्नति हुने लक्ष्य रहेकाले करको दरमा पुनरावलोकन गर्न जरुरी रहेको बताउनुहुँदै त्यसका लागि आर्थिक गतिविधिहरु बढ्नुपर्ने र लगानीको वातावरण सिर्जना हुनुपर्ने उहाँको भनाई थियो । देश संघात्मक अवस्थामा जान लागेको अवस्थामा कर प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास अनुसार पुनरावलोकन गर्नुपर्ने बताउनुभयो । सार्क कस्टम युनियन गठन सम्बन्धी विषय उल्लेख गर्नुहुँदै त्यसमा पनि विचार गर्नुपर्ने भएकाले आठ वटै देशले लगाएका करलाई पनि विचार गरेर कर प्रणालीको ढाँचा तय गर्नुपर्ने उहाँको भनाई थियो ।

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनालले कर प्रणालीमा रहेका त्रुटी वा समस्या निराकरणका लागि व्यवसायी र सरकारभन्दा बाहिरको तेस्रो पक्षलाई ल्याएर आयोग गठन गरिएको बताउनुभयो । उहाँले नेपालमा कति वटा प्रदेश बनाउने भन्ने सवालमा बहस भइरहेको सन्दर्भमा संघीय संरचनामा करको संरचना कस्तो हुने भन्ने विषयमा कुनै छलफल नभएको बताउनुभयो। त्यसैले संघीय संरचनामा कस्तो कर प्रणाली हुने भन्ने विषयमा पनि आयोगले सुझाव दिने बताउनुभयो । कर विज्ञको रुपमा सुडानमा कार्यरत रहनु भएका रुपबहादुर खड्कालगायतको टिमलाई ल्याउन सफल भएकोले राम्रो सुझाव आउने उहाँको अपेक्षा थियो । अबको कर प्रणालीको सुधार यस्तो होस् भनेर लिखित रुपमा सुझाव उपलब्ध गराउन व्यवसायीहरुलाई आग्रह गर्नुहुँदै श्री खनालले मुलुक संघीयतामा जाने तयारीमा रहेको अवस्थामा राज्यको पुनसंरचनामा करको विषयमा छिनोफानो समयमै हुन सकेन भने समस्या आउन सक्ने भएकाले आर्थिक लगानीको मुख्य स्थलको रुपमा रहेको वीरगञ्जबाट सुझाव संकलनको कार्यक्रम शुरुवात गरेको बताउनुभयो ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले व्यवसायीका तर्फबाट आएका सुझावहरु आन्तरिक राजस्व विभाग र उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका लागि मार्गदर्शन हुने बताउनुहुँदै कार्यक्रममा उठेका सुझावहरुलाई भावी कार्यक्रममा समावेश गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नुभयो । मुलुकको आर्थिक केन्द्रविन्दुको रुपमा रहेको वीरगञ्जलाई पहिलो स्थानमा राखेर उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको पहिलो पटक वीरगञ्जमा कार्यक्रम राखिएको उल्लेख गर्नुहुँदै महानिर्देशक शर्माले राज्यले मुलुक सञ्चालनका लागि कर उठाउने अधिकार राख्ने बताउनुहुदै करदाताले तिरेको कर आफ्नै समृद्धिको लागि हुने भएकाले कर तिर्नु भनेको राष्ट्र निर्माणमा योगदान दिने मौका पनि भएको बताउनुभयो । करदाताको असल नियत हुँदा हुँदै पनि करको दायरामा आउन नसकेको अवस्थामा कमी कमजोरीलाई सुधार गर्दै करको दायरामा ल्याउन आर्थिक ऐन मार्फत् विभिन्न स्किमको व्यवस्था गरिएको समेत श्री शर्माले बताउनुभयो ।

उहाँले सफल व्यवसायी बन्न कर्तव्यनिष्ठ र इमान्दार भई गतिशील ढंगले गल्ती रहित कारोवार गर्नुपर्ने उल्लेख गर्नुहुँदै समयको सही उपयोग गर्ने कुरामा जोड दिनुभयो । समयको सदुपयोग गर्ने सन्दर्भमा २०७१ पुस मसान्तसम्मको समय व्यवसायीका लागि घडीको रुपमा रहेको बताउनुहुँदै यो अवसर सरकारले स्किम ल्याएर उपलब्ध गराएको छ । त्यसैले समयलाई चिनौं । समयलाई चिन्न नसक्नेले चुनौतिको सामना गर्न पनि तयार हुनुपर्छ भन्ने महानिर्देशक श्री शर्माको भनाई थियो ।

भन्सार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगानाले कार्यक्रममा व्यवसायीका तर्फबाट जति कुरा अर्थतन्त्रको विषयमा उठे । त्यस विषयमा उच्चस्तरीय कर पुनरावलोकन आयोगले गम्भीरतापूर्वक लिने बताउनुहुँदै काम गर्दा सरकारको तर्फबाट कुनै समस्या भएको भए रचनात्मक सुझाव लिएर आउन अनुरोध गर्नुभयो। साथै उहाँले व्यवसायीहरुलाई वैज्ञानिक पद्दति, सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई आत्मसात गर्न समेत अनुरोध गर्नुभयो ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, कर राजस्व समितिका प्रतिनिधि एवं उद्योगपति श्री सौरभ ज्योतिले विगतको तुलनामा नेपालको कर प्रशासनमा निकै सुधार भएको बताउनुहुदै व्यवसायीलाई कम बोल्न र धेरै सुन्न आग्रह गर्नुभयो । समस्याको कसरी समाधान गर्ने भन्ने विषयमा आयोग गठन भएर सुझावहरु

कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जका प्रमुख कर अधिकृत श्री अर्जुनप्रसाद भट्टराई तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराका प्रमुख कर अधिकृत श्री खेमनारायण रेग्मीका साथ अन्य सहभागी व्यवसायीहरु

कार्यक्रममा उपस्थित व्यवसायीहरु

संकलन गरिरहेकोले सुझावहरु राख्न आग्रह समेत गर्नुभयो। कर प्रशासन र व्यवसायीलाई शिक्षित बनाए मात्र करको विषयमा जनताहरु जागरुक हुने भएकाले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघले कर सम्बन्धी छुट्टै डेक्सको व्यवस्था गरेको उहाँले बताउनुभयो। सरकारले सडक, बत्ती, शिक्षा दिनका लागि व्यवसायीले कर तिर्नै पर्छ। राज्यलाई जति कर तिर्न सक्यो देशको उन्नति उती नै मात्रामा हुने भएकाले व्यवसायमा भएको करको समस्यालाई कसरी समाधान गर्ने तथा देश संघीयतामा जान लागेकाले कुन कर केन्द्रले उठाउने हो र कुन कर राज्यले उठाउने हो यस्ता विषय प्रष्ट हुनेपर्ने उहाँको भनाइ थियो।

कार्यक्रममा उपस्थित व्यवसायीहरुले कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन भएकोमा खुसी व्यक्त गर्दै सबै व्यवसायी वैध कारोवारको पक्षमा रहेको बताए। जवसम्म आर्थिक विकास हुदैन तवसम्म देशको विकास हुदैन भन्दै आर्थिक विकास हुनका लागि करदाताले कर तिर्ने वातावरण बन्नुपर्ने उनीहरुको तर्क थियो। व्यवसायीको तर्फबाट आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर र भन्सार सम्बन्धी विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत भएको थियो।

कार्यक्रममा व्यवसायीहरुले घरवहालको दरलाई कम गरी ५ प्रतिशतमा ल्याएमा सहभागिता बढ्ने, न्यून मूल्यांकनको समस्या समाधानमा विज्ञ टोली गठन गरी सुधार गर्नुपर्ने, राजस्व न्यायाधिकरणको शाखा वीरगंजमा राख्नुपर्ने, प्रशासकीय पुनरावलोकनमा जाँदा धरौटी राख्न नपर्ने वा थोरै मात्र राख्ने व्यवस्था हुनुपर्ने, ठूला करदाताको संख्या वीरगंजमा धेरै भएकोले ठूला करदाताका लागि छुट्टै कार्यालय राखिदिनुपर्ने, गैर वासिन्दा व्यक्तिलाई श्रोतमा करकट्टी वासिन्दा व्यक्तिलाई भन्दा वढी हुनुपर्ने लगायतका विषय उठाएका थिए।

यसै अवसरमा तेस्रो राष्ट्रिय कर दिवस २०७१ मा उत्कृष्ट करदाताको रुपमा छनौट भएका आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्ज अन्तर्गतका करदाताहरुलाई सम्मान समेत गरिएको थियो।

कार्यक्रममा उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका सदस्य, श्री सुदर्शनराज पाण्डे, श्री माधवराज ढकाल, अर्थ मन्त्रालयका उपसचिव डिकरदेव भट्ट, आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल घिमिरे, वीरगञ्ज उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष अशोक वैद्य, व्यवसायीहरु प्रदीप केडिया, मनोज न्यौपाने लगायतको उपस्थिति रहेको थियो।

परिसंघ संघसँग आयोगको अन्तर्क्रिया

उच्च स्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग र नेपाल उद्योग परिसंघ बीच पुस १८ गते सुझाव संकलनको लागि अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ। कार्यक्रममा उच्चस्तरीय कर प्रणाली सुधार आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्काले मुलुकको संघीय वित्त अवस्था कस्तो हुनुपर्छ भन्ने विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो। कार्यपत्रमा केन्द्र, राज्य, स्थानीय स्तरले कस्तो कस्तो कर उठाउँछ र अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा कस्तो अभ्यास भइरहेको छ भन्ने विषयमा प्रष्ट पार्नु भएको थियो।

कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले केन्द्रीय राज्य व्यवस्थाबाट संघीय राज्य व्यवस्थामा प्रवेश गर्न लागेकोले सैद्धान्तिक एवं नीतिगत व्यवस्था कस्तो हुने, प्राकृतिक स्रोत साधनको परिचालन कसरी हुने भन्ने सवालमा सुझाव लिन कार्यक्रमको शुरुवात गरिएको बताउनुभयो।

नेपाल उद्योग परिसंघका प्रतिनिधि जगदीश अग्रवालले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुहुँदै विद्यमान कानूनमा भएका कमी कमजोरी तथा व्यवहारमा भएका अवस्थाको वारेमा चित्रण गरी आयोगले प्रस्तुत गर्ने सुझावमा उक्त कुराको सम्बोधन हुनुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो। त्यसैगरी उहाले कर फिर्ताको सजिलो तरिका अवलम्बन गर्न समेत जरुरी रहेको बताउनुभयो। कार्यक्रममा उपस्थित व्यवसायी एवं करदाताहरुले आ-आफ्ना अनुभवहरु उल्लेख गर्दै कर प्रणालीमा हाल विद्यमान समस्याहरु गहन विश्लेषण गरी समाधानको सुनिश्चितता हुनुपर्ने कुरामा जोड दिएका थिए।

आयोगद्वारा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघसँग सुझाव संकलन

महासंघका पदाधिकारीहरुलाई कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुहुँदै डा. रुपबहादुर खड्का

कार्यक्रममा कर प्रशासनका कर्मचारीहरु

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघबाट सुझाव संकलन कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ। पुस १७ गते आन्तरिक राजस्व विभागको सभाहलमा आयोजित कार्यक्रममा आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्काले नेपालको कर प्रणालीमा कहाँ कहाँ सुधार गर्न सक्ने संभावनाहरु छन्। अहिले नै धेरै अभ्यास गरेर संघीयतामा जानु अघि नै त्यस्ता विषयमा स्पष्ट हुनुपर्ने बताउनुभयो । स्थानीय निकायले लगाउने करहरू के के हुन् ? कम्तिमा कति र बढीमा कति कर लगाउन उपयुक्त हुन्छ ? भन्ने विषयमा संविधानमा जति प्रष्ट भयो करका विषयमा पनि त्यति नै प्रष्ट हुने बताउनुभयो । नेपालको कर प्रणालीलई सकेसम्म सरल र पारदर्शी बनाउने तर्फ आयोगको सुझाव केन्द्रित हुने बताउनुहुँदै उहाँले नाइजेरिया, स्वीट्जरल्याण्ड, साउथ सुडान, भारत, अष्ट्रेलियालगायतका देशको कर प्रणालीको बारेमा चर्चा गर्नु भएको थियो ।

कार्यक्रममा अर्थमन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनालले व्यवसायी एवं सरकारको अपेक्षा के छ भनेर अत्यन्त सक्षम व्यक्तिको अध्यक्षतामा संविधान निर्मातालाई समेत कर प्रणाली सम्बन्धी विषयमा उचित मार्गदर्शन प्रदान होस् भनेर आयोग गठन गरिएको बताउनुभयो । हाम्रो देशको कर प्रणाली कस्तो हुने, मूल्य अभिवृद्धि कर र आयकरसँग सम्बन्धित व्यवसायिक एवं प्रणालीगत केही समस्या छ कि भनेर आयोग गठन भएकाले आफ्ना सुझावहरु आयोगसम्म पुऱ्याउन आव्हान गर्नुभयो । आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले सबै सरोकारवालाहरुसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम गर्दै जाने क्रममा महासंघसंग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम आयोजना गरिएको बताउनुहुँदै संघीयतामा करको विषयमा स्पष्ट हुनुपर्ने भएकाले आयोगले सो विषयमा महत्वपूर्ण सुझाव संकलन गर्ने उद्देश्यले कार्यक्रम आयोजना गरिएको बताउनुभयो । उहाँले सञ्चारकर्मी र कानून व्यवसायीलाई समेत लक्षित गरेर कार्यक्रम सञ्चालन गरिने जानकारी गराउनुभयो ।

कार्यक्रममा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्ष श्री प्रदीपजंग पाण्डेले मूल्य अभिवृद्धि कर लगाएको १७ वर्षपछि कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन भएकोमा त्यसको स्वागत गर्नुहुँदै व्यवसायीहरुलाई उचित सुझाव दिन आग्रह गर्नुभयो। उहाँले ऐन कानूनहरु पुरानै भएकाले संघीय संरचनामा जाँदा नेपालको कर प्रणालीमा हुने सुधारले समग्र व्यवासायीको हित हुनुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो ।

कार्यक्रममा व्यवसायीहरुले संविधान निर्माण कार्यमा संलग्न हुने सबैलाई संघीय व्यवस्थामा कर प्रणालीको वारेमा जानकारी दिन समेत आग्रह गरेका थिए। उनीहरुले एउटा राज्यबाट अर्को राज्यमा प्रवेश गर्दा लाग्ने कर, प्राकृतिक स्रोत साधनको बाँडफाँड सम्बन्धी विषयमा चर्चा गरेका थिए । दोहोरो करको मारमा करदाता पर्न नहुने विषयमा पनि प्रष्ट हुनुपर्ने उनीहरुको धारणा थियो ।

वीरगञ्ज भन्सार कार्यालयको निरीक्षण

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग, अर्थमन्त्रालयका प्रतिनिधि, भन्सार विभागका महानिर्देशक तथा आन्तरिक राजस्व विभागका

अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा कर्मचारीहरुका साथ महानिर्देशक शर्मा (माथि)

महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले पुस १२ गते वीरगञ्ज भन्सार कार्यालयको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको छ । सो कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट आयात, निर्यात रोक्काका लागि पत्राचार भएका विषयलाई गम्भीरताका साथ कार्यान्वयन गरिदिन आग्रह गरिएको छ । ठूलो मात्रामा बक्यौता रहेको, करमा व्यवसायीले कारोवार बन्द गरेको देखाउने तर नियमित रुपमा कारोवार गरिरहने भएकाले त्यस्तो व्यवसायी पहिचान गरी भएका पत्राचारलाई ध्यान दिन आग्रह गरिएको थियो । अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनाल, भन्सार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगाना, अर्थमन्त्रालयका उपसचिव श्री डिकरदेव भट्ट, उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगकका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्का तथा सदस्यहरु श्री सुदर्शनराज पाण्डे, श्री माधव ढकाल, आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल घिमिरे लगायतको टोलीले कार्यालय निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको थियो । उक्त अवसरमा कार्यालयको तर्फबाट कार्यपत्र प्रस्तुत गरी कार्य सम्पादनका सिलसिलामा व्यहोर्नु परेका विविध समस्याहरु उल्लेख गरी उक्त समस्या समाधान गर्नका लागि अनुरोध गरिएको थियो। साथै कार्यक्रममा राजस्व जोखिमका क्षेत्रहरु विश्लेषण गरी यथार्थ मूल्यांकनमा जोड दिने, मालवस्तुको वास्तविक मूल्यांकन गर्ने परिपाटीको विकास गर्नका लागि एमआरपी मा जाँचपास भएका वस्तुको हकमा बजार अनुगमन संयन्त्र व्यवस्थित गरी लागू गर्नुपर्ने लगायत साफ्टा सुविधा प्रदान गर्दा उत्पन्न हुने द्विविधाका विषयमा समेत चर्चा गरिएको थियो ।

Isg ltg{s/ <

प्रकाश शर्मा ढकाल

नेपालको वर्तमान अवस्था हेर्ने हो भने राज्यलाई किन कर तिर्ने ? भन्ने प्रश्न उठ्नुलाई अस्वभाविक मान्न सकिदैंन । तर पनि दैनिक जीवनको दुखद वर्तमानलाई हेरेर होइन सुखद भविष्यको आशामा राज्यका लागि योगदान गर्नै पर्दछ ।

हाल नेपालको अनौपचारिक अर्थतन्त्रको आकार कूल ग्राहस्थ उत्पादनको ३८.४ (हे.आ.रा.वि.को ५ वर्षे रणनीतिक योजना पृष्ठ ५) प्रतिशत भन्दा बढी रहेको देखाएको छ यसको आधारमा गत आ.व.को कूल ग्राहस्थ उत्पादन १९ खर्वलाई आधार मान्ने हो भने १ खर्व भन्दा बढी राजस्व छलि भएको अनुमान गरिएको छ । भन्सारमा न्यून/अधिक मूल्यांकन, आन्तरिक कारोवारमा न्यून विजकीकरण वा विना विल लेनदेन नै कारोवार गर्ने, आफ्नो आयमा समावेश गर्नु पर्ने आयलाई समावेश नगर्ने तथा नभएको खर्चलाई समेत खर्च कट्टीको रुपमा लिई आफ्नो कर दायित्व कम गर्ने परिपाटीका कारण आन्तरिक तथा वाह्य अर्थतन्त्रको यथार्थ चित्रण हुन सकिरहेको छैन । वर्षेनी आन्तरिक राजस्व विभाग, राजस्व अनुसन्धान विभाग, सम्पत्ती शुद्धिकरण अनुसन्धान विभाग, भन्सार विभागबाट करोडौं रुपैया थप कर निर्धारण हुदै आएको छ । यसरी हेर्दा व्यापार व्यवसाय संचालन गर्ने तर करको दायरामा नआउने तथा आएर पनि न्यून सहभागिता जनाउने गरेको सहजै अनुमान लगाउन सकिन्छ । उल्लेखित कार्यहरुको एउटै प्रमुख आशय भनेको कसरी राज्यलाई तिर्नु पर्ने कर दायित्व कम गर्ने भन्ने मनोविज्ञानबाट प्रेरित छन ।

अपार जलश्रोतको सदुपयोग गर्न नसक्दा विश्वमै जलश्रोतको दोस्रो धनी देश उर्जा आपूर्तिमा सबै भन्दा पछाडी रहेको छ । आन्तरिक उत्पादन कमजोर वन्दै जांदा व्यापार घाटा चुलिदै गएको छ । किसानहरु समयमा मल र विउबाट वञ्चित छन । व्यापार व्यावसाय उद्योग धन्दा प्रतिकूल श्रमसम्वन्ध, चन्दा आतंक र असुरक्षाबाट त्रसित छ । देशको आपूर्ति व्यवस्था नाजुक छ । स्वदेश मै रोजगारीका थप अवसरहरु सृजना हुन नसक्दा दैनिक सयौं संख्यामा आर्थिक रुपले सकृय युवाहरु विदेशिन वाध्य छन । अझै पनि एक चौथाई नेपालीहरुले गरिवीको रेखा मुनी जीवन गुजारिरहेका छन ।

देश यो अवस्थासम्म आइपुग्नुमा आर्थिक रुपले कमजोर हुनु नै एक मुख्य कारण मान्न सकिन्छ । जव देश आर्थिक रुपले आत्म निर्भर वन्न सक्दैन तव जनताका आधारभूत आवश्यकताका सेवाहरु शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, यातायात, सूचना तथा संचार सेवा, नियमित उर्जा, जनताको जीउधनको सुरक्षा जस्ता कुराहरुको प्रत्याभूती राज्यले गर्न सक्दैन । दैनिक प्रशासन संचालनको लागि पनि वैदेशिक सहायताको मुख ताक्नु पर्ने वाध्यताले गर्दा देश आर्थिक रुपले परनिर्भर वन्दै जाने निश्चित प्रायः हुन्छ । अहिले एउटा गरिव नेपालीको थाप्लोमा ऋण दायित्व २० हजार भन्दा बढी रहेको छ । स्वतन्त्र एवं आत्म निर्भर राज्यको लागि उल्लेखित सेवाहरु आन्तरिक श्रोत साधनबाटै संचालन गर्नु पर्ने हुन्छ जुन दिगो र भरपर्दो समेत हुनु नितान्त आवश्यक हुन्छ । राज्यको आन्तरिक श्रोत परिचालनमा करको योगदान महत्वपूर्ण मानिन्छ । यो श्रोत साधनमा आम करदाताको योगदान महत्वपूर्ण हुन आउछ । माथि उजागर गरिएको नेपालको वर्तमान अवस्था हेर्ने हो भने राज्यलाई किन कर तिर्ने ? भन्ने प्रश्न उठ्नुलाई अस्वभाविक मान्न सकिदैंन । तर पनि दैनिक जीवनको दुखद वर्तमानलाई हेरेर होइन सुखद भविष्यको आशामा राज्यका लागि योगदान गर्नै पर्दछ । विश्व अर्थतन्त्रमा सवल नेपालको नागरिकको रुपमा आफूलाई उभ्याउने कि दातृ निकायका थोपरिएको शर्त सहितको आर्थिक भिख माग्दै जाने एउटा विकल्प रोज्न ढिला भैसकेको छ । अव यूरोप, अमेरिकाका सफलताका कथा सुनेर मात्र बस्ने की हाम्रो सफलताको कथा उनहिरुलाई सुनाउने ?

कर तिर्नु भनेको आफ्नो आम्दानीको वैधता सुनिश्चित गर्नु पनि हो । राज्य संक्रमणकालमा रहेको अवस्थामा कर छली वा चुहावट गरी जम्मा पारिएको सम्पत्तीको श्रोत खोल्न नसक्दा भविष्यमा पर्न सक्ने कानूनी कारवाहीबाट बच्न अहिले नै नियमित रुपमा कर दाखिला गर्नु श्रेयस्कर हुन्छ । त्यसैले करसंग डर होइन भर परी आफ्नो वास्तविक कारोवार देखाई राष्ट्र निर्माणको महान कार्यमा आफूलाई समर्पण गरी भावी पुस्ताबाट धिक्कारिने अवस्थाबाट जोगियौं । न्यूनतम व्यवसायिक आचारसंहितालाई वास्तै नगरी कर दायित्व कसरी कम गर्ने भन्ने मानसिकताबाट होइन आफूलाई थप व्यवसायिक वनाउदै लागत कसरी कम गर्ने र मुनाफा कसरी बढाउने भन्ने ध्येयका साथ उद्योग, व्यापार /व्यवसाय संचालन गरी **'हामीले तिरेको कर हाम्रै विकासका लागि आधुनिक र समृद्ध नेपालका लागि'** भन्ने राष्ट्रिय अभियानमा काँधमा काँध मिलाउन ढिला गर्नु हुँदैन । आम उपभोक्ता वर्ग जो प्रत्यक्ष रुपमा करदाता देदिंदैनन नै वास्तविक करदाता भएकोले आफूले सामान वा सेवा खरिद गर्दा अनिवार्य विल विजक लिई आफूले तिरेको कर व्यक्तिको निजी ढुकुटीमा जम्मा हुने वातावरणलाई निरुत्साहित गर्नु पर्दछ । जती जती हामी त्यो दायित्व/कर्तव्यबाट पन्छिदैं जान्छौ त्यति नै हामी राज्यलाई पश्चगमन तर्फ धकेलिरहेका हुनेछौ यस तर्फ सचेत हुनु जरुरी छ ।

नेपालमा आयकर, भ्याट, अन्तःशुल्क, भन्सार समेतका करहरु स्वयं कर निर्धारण पद्दतीमा आधारित भएकोले पहिलो कर प्रशासक करदाता नै हुन । त्यसैले आफ्नो कारोवारको यथार्थ विवरण दिनु उसको कर्तव्य र दायित्व हो । कर दायित्व घटाउने मनासयबाट प्रेरित भै आफ्नो कारोवारको यथार्थ विवरण नदिंदा भविष्यमा पर्न सक्ने कानूनी कारवाहीको हेक्का अहिले नै राख्नु पर्दछ । सम्पत्ती शुद्धिकरण निवारण ऐन, २०६४ ले राजस्व छली समेतलाई सम्पत्ती शुद्धिकरणको परिभाषा भित्र समावेश गरेको र सो को सन्दर्भमा कुनै हदम्याद नलाग्ने व्यवस्था गरेको छ । झुठ्ठा लेखा वा विजक वा अन्य कागजात तयार गरी वा जालसाजी गरी कर छलेको अवस्थामा जुनसुकै वखत पनि कर थप अनुसन्धान गरी कर, शुल्क, व्याज तथा जरिवाना गर्न सक्ने सम्वन्धित कर कानूनहरुले व्यवस्था गरेको छ । त्यसरी कर निर्धारण आउने कर दायित्व कयौं गुणा बढी हुने तथा त्यसरी आर्जन गरेको सम्पत्तीको श्रोत खोल्न नसक्दा आफ्नो सम्पत्ती माथि राज्यको अधिकार स्थापित भै आफू घर न घाटको अवस्थामा पुगिने निश्चित भएकोले वास्तविक कारोवार देखाई कर तिर्नु नै बुद्धिमानी हुने देखिन्छ ।

जतिवेला आफ्नो यथार्थ कारोवारका आधारमा कर दायित्व यकिन गरी कर दाखिला गरिन्छ त्यति वेला मात्र आफूले तिरेको कर आफ्नै विकासका लागि खर्चिएको छ छैन सो को जानकारी प्राप्त गर्न र त्यस दिशामा राज्यलाई निरन्तर खवरदारी गर्ने नैतिक साहस समेत प्राप्त हुने भएकोले कर दायित्व हुने प्रत्येक नागरिकले कर तिरौं । कर तिर्नु कर्तव्य मात्र होइन गौरव पनि हो ।

सवै सम्भाव्य करदाताहरु करको दायराभित्र आइसकेका छैनन्

डा. रुपबहादुर खड्का
अध्यक्ष
उच्च स्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग

वर्तमान आयोगले दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन हुने कुरामा म विश्वस्त छु । आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यहरु नेपालको कर प्रणालीका वारेमा लामो अनुभव संगालेका व्यक्तिहरु छन् र आयोगको प्रतिवेदन तयार गर्ने सन्दर्भमा करदाता तथा कर प्रशासक दुवैको निकट रहेर काम गरिरहेका छन् ।

१. सर्व प्रथम उच्च स्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको अध्यक्ष हुनु भएकोमा कर वुलेटिनको तर्फबाट यहाँलाई बधाई छ। अहिले आयोगले के गर्दैछ। छोटकरीमा बताइदिनुहोस् ?

- धन्यवाद। आयोगले आफ्नो कार्य २०७१ साल मंसिरको पहिलो साता देखि शुरु गरेको हो । आयोगले कर सम्वन्धी विभिन्न सामाग्रीहरु संकलन गरेर पुनरावलोकन गरिरहेको छ, आयोगको प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि आवश्यक तथ्यांकहरु संकलन गरेर विश्लेषण गर्ने कार्य पनि भैरहेको छ, विभिन्न क्षेत्रका व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरुवाट सुझाव संकलन गर्ने कार्य पनि गरिरहेको छ, र आयोगले प्रतिवेदनको खाका तयार गरी लेखन कार्य पनि शुरु गरेको छ । आयोगले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल उद्योग परिषद, अर्थ मन्त्रालय, आर्थिक पत्रकार संघ लगायतका विभिन्न संस्थाका पदाधिकारीहरुलाई संघीय वित्त व्यवस्थाका वारेमा जानकारी गराएको छ।

२. हालसम्म आयोगमा प्राप्त सुझावहरूको अवस्था कस्तो छ ? र, सुझावहरू केमा केन्द्रित छन् त ?

- आयोगलाई विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थाहरुवाट सुझाव प्राप्त भैरहका छन् । नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघले विभिन्न जिल्ला उद्योग वाणिज्य संघहरु र वस्तुगत संघहरुवाट सुझाव संकलन गरेर आयोगलाई वुझाउने व्यवस्था गरेको छ, नेपाल उद्योग परिषद् लगायतका विभिन्न संघ संस्थाहरुले पनि आयोगको लागि सुझावहरु तयार गरिरहेका छन् । आयोगको अवधि चैत्र मसान्तसम्म भएकोले आगामी दिनमा सुझावहरु प्राप्त हुँदै जाने अपेक्षा गरेका छौं । आयोगले विभिन्न भौगोलिक क्षेत्रमा अवस्थित ठूला, मझौला तथा साना करदाताहरुवाट सुझाव संकलन गर्दैछ। हालसम्म प्राप्त सुझावहरु खास गरेर कर कार्यान्वयन सम्वन्धमा देखा परेका समस्यासँग सम्वन्धित छन्।

३. जनताले राज्यलाई किन कर तिर्नु पर्छ ?

- राज्यले समाजमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने, न्याय सुलभ गराउने, मुलुकलाई वाह्य आक्रमणवाट वचाउने, देश विकास गर्नका लागि आवश्यक विकास तथा निर्माण सम्वन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र समाजका अशक्त तथा असहाय व्यक्तिका लागि सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्दछ। त्यसको लागि अन्य कुराका साथै राजस्वको आवश्यकता पर्दछ । राजस्वको प्रमुख श्रोत कर भएकोले राज्यले सोको संकलन नागरिकवाट गर्ने गर्दछ।

४. कर विज्ञका रुपमा नेपालको कर प्रणालीमा देख्नु भएको मूलभूत समस्याहरू के के हुन्? सो को समाधानका लागि के कस्ता उपाय अवलम्बन गर्नु पर्ला ?

- नेपालको कर प्रणालीको स्वरुप तथा संरचनामा भन्दा पनि यसको कार्यान्वयनमा वढी समस्या भएका देखिन्छन्। सवै संभाव्य करदाताहरु करको दायराभित्र आई सकेका छैनन् । करको दायरा भित्र आएका करदाताहरु मध्ये पनि कतिले सही किसिमले विजक जारी गर्दैनन् । समयमा कर विवरण नवुझाउने र कर नतिर्नेको संख्या पनि ठूलो छ। कर वक्यौता रकम पनि बढ्दै गैरहेको छ । यी समस्या कम गर्दै जानको लागि कर प्रशासनले समयमै आवश्यक कदमहरु चाल्नु पर्दछ । उदाहरणका लागि, विभिन्न श्रोतहरुवाट संभावित करदाताको सूचना संकलन गरेर वा आवधिक रुपमा राजस्व कार्यालयले आ-आफ्नो क्षेत्रमा सर्भेक्षण गरेर सम्भाव्य करदातालाई करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ । यसैगरी दर्ताभएका करदाता मध्ये समयमा विवरण नवुझाउने वा कर नतिर्नेलाई स्मरण गराउने, विजक जारी भए नभएको अनुगमन गर्ने, वक्यौतालाई समयमै असुल गर्ने जस्ता राजस्व कार्यालयका नियमित कार्यहरुलाई समयमै सम्पन्न गरिनु पर्दछ।

५. आधुनिक, वैज्ञानिक र पारदर्शि करको रुपमा लिइने मूल्य अभिवृद्धि कर लागू गरिएको डेढ दशक पार भैसक्दा पनि नक्कली फर्म खडा गर्ने, नक्कली विजकहरू जारी गर्ने, ग्राहकहरूलाई विजक जारी नगर्ने जस्ता समस्या त ज्यूका त्यूं नै छन् समस्याको चुरो कहाँ देख्नु भएको छ ?

- राम्रो प्रश्न उठाउनु भयो। मूल्य अभिवृद्धि कर आधुनिक करहरुमा आर्थिक सक्षमताको दृष्टिकोणले सवभन्दा राम्रो कर हो । यसैले संसारका प्रायः सवैजसो देशहरुले वस्तु तथा सेवामा आधारित विभिन्न करहरुको सट्टा एउटै मूल्य अभिवृद्धि कर लगाएका छन् र हाम्रो स्थिति पनि त्यही हो । उपभोगमा आधारित कर कट्टी प्रथा अन्तर्गत मूल्य अभिवृद्धि करको विजक अति महत्वपूर्ण पक्ष हो। यसको आधारमा करदाताले खरीदमा कति कर तिऱ्यो, विक्रीमा कति कर असुल गऱ्यो र सरकारलाई तिर्न पर्ने कर रकम कति हो भनेर यकिन गर्न सकिन्छ। यहि कारणले गर्दा यस करलाई विजकमा आधारित कर भन्ने गरिएको हो। यसो भएता पनि विजक सम्वन्धी समस्या विभिन्न देशले सामना गरिरहेका छन् । यो समस्याको समाधान स्वरुप केही देश, जस्तो कि चीनमा व्यवसायीहरुले विशेष प्रकारका मूल्य अभिवृद्धि कर विजक प्रयोग गर्नुपर्ने र यस्तो विजकहरु अधिकृत निकायमा मात्र छपाई

गर्ने र राजस्व प्रशासनद्वारा नियन्त्रण गर्ने व्यवस्था गरिएको हुन्छ। करदाताहरुले स्थानीय कर व्यूरोबाट कर बिजक खरिद गर्नु पर्दछ। दक्षिण कोरियामा मूल्य अभिवृद्धि कर तिर्ने हरेक व्यक्तिको बिजक भिडान गर्ने प्रणाली अवलम्बन गरिएको छ। केही देशहरुमा खुद्रा व्यापारीहरुले क्याश रजिष्ट्रर प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। यी केही देशहरुमा बिजक सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न अवलम्बन गरिएका उपायहरुका दृष्टान्तहरु हुन्। अन्तर्राष्ट्रिय अनुभवको आधारमा बिजक सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न कुनै एउटा निश्चित उपाय वा विधि पर्याप्त हुँदैन र कम्प्युटरको प्रयोग गरेर समेत हरेक मूल्य अभिवृद्धि कर भुक्तानीकर्ताले प्राप्त गरेको बिजक सही वा गलत केहो भनि भिडान गर्ने कार्य पनि त्यति सहज र सम्भव देखिदैन/हुँदैन। विभिन्न उपायहरुको अवलम्बन गरेर बिजक सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न निरन्तर प्रयास गरि रहनु पर्ने हुन्छ। यस्ता केही उपायहरु तल उल्लेख गरिएको छ :

- कारोबारको क्रममा बिल बिजक लिनुदिनु पर्ने सम्बन्धमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने अभियानलाई निरन्तरता दिने।
- जागरुक उपभोक्ता कार्यक्रमको पुनः शुरुवात गर्ने।
- बिजक लिनेदिने कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन बजार अनुगमन कार्यलाई निरन्तरता दिने।
- निश्चित रकमभन्दा बढीको खरिद गर्दा सो बापतको भुक्तानी अनिवार्य रुपमा बैंकिङ्ग प्रणाली मार्फत गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने।
- खुद्रा बिक्रेताहरुले अनिवार्य रुपमा क्याश रजिष्टर प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने।
- आयातित सामानको उचित बिजक जारी हुने अवस्था सुनिश्चित गर्ने। यसको लागि भन्सार प्रशासन सम्बद्ध निकायले राजस्व संकलनका दृष्टिले महत्वपूर्ण केही छानिएका वस्तुको अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रचलित मूल्य अनुसारको तथ्यांक आधार तयार गरी त्यसको निरन्तर विकास र अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

६. हाम्रो अर्थतन्त्र आयातमुखि छ भन्सारमा न्यून मूल्यांकनको समस्याले गर्दा आन्तरिक भ्याट, आयकर समेतको योगदान बढ्न नसकेको सन्दर्भमा भन्सार तथा आन्तरिक कर प्रणाली विचको सम्वन्ध स्थापित गराउन के गर्नु पर्ला भन्ने ठान्नुहुन्छ ?

- नेपाल जस्तो पैठारीमा आधारित अर्थतन्त्रमा राजस्वको ठूलो हिस्सा पैठारीमा आधारित हुन्छ। भन्सार महसुलका साथै मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कको ठूलो हिस्सा भन्सार विन्दूमै संकलन हुन्छ। यी सबै करको सही कार्यान्वयन भन्सार मूल्यांकनमा पनि निर्भर हुने हुन्छ। तर भन्सार मूल्यांकन विभिन्न कारणले गर्दा अझै पनि वास्तविक हुन सकेको छैन, न्यून विजकिकरणको समस्या अझै चर्को छ। मूल्यांकन व्यवस्थालाई वास्तविक बनाउन सरकारले कारोवार मूल्यलाई मान्यता दिने नीति अपनाएको भएता पनि यो पनि सहि किसिमले कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। उद्योगले पैठारी गर्ने कच्चा पदार्थ तथा भन्सार दर न्यून भएका वस्तुहरुको विजक मूल्यलाई मान्यता दिने र यसलाई अन्य वस्तुको हकमा पनि क्रमशः लागू गर्दै जानु पर्दछ र भन्सारका दरको तह तथा संख्यामा कटौति गर्दै जाने नीति अवलम्वन गरिनु पर्दछ। यसैगरी आन्तरिक राजस्व विभाग र भन्सार प्रशासन विच सूचना तथा तथ्यांकको सुचारु रुपमा आदान प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनु पर्दछ।

७. सरकारलाई कर प्रणालीको विभिन्न विषयमा परामर्श दिने अर्थ मन्त्रालयमा राजस्व परामर्श समिति छ त्यो समितिले नियमित रुपमा सरकारलाई सुझाव दिँदै आएको पनि छ। यस भन्दा पहिले पनि विभिन्न आयोग समितिहरू गठन भएकै हुन् तिनीहरूले दिएको सुझाव कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। आयोग मात्रै गठन गर्दै जाने सुझाव कार्यान्वयन नगर्ने प्रवृत्तिका सम्वन्धमा के भन्नुहुन्छ ?

- आयोग/समिति गठन गर्ने तर तिनीहरुले दिएका उपयोगी सुझावहरु कार्यान्वयन वा लागू नगर्ने प्रचलन राम्रो होइन। विभिन्न आयोग/समिति आदि गठन गर्दा सरकारको ठूलो खर्च हुन्छ र त्यसमा विज्ञहरुसंलग्न गराइएको हुन्छ। यदि सुझावहरुको वास्ता गरिएन भने त्यसवाट मुलुकलाई कुनै लाभ हुँदैन र सीमित साधनको दुरुपयोग मात्र हुन्छ। यसैले कुनै आयोग/समिति आदि गठन गर्दा सम्वन्धित विषयको योग्यता, अनुभव तथा दक्षताका आधारमा आयोगका पदाधिकारीहरुको चयन हुनु पर्दछ, जसले गर्दा उपयोगी सुझावहरु प्राप्त होउन र त्यस्ता सुझावहरुलाई सरकारले कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ। यसैगरी राजस्व परामर्श समितिले प्रतिवेदन तयार गर्ने सन्दर्भमा पनि सरकारी नीजि क्षेत्रका धेरै प्रतिनिधिको संलग्नता रहन्छ। त्यसमा राजस्वका विभिन्न पक्षमा छलफल हुन्छ। त्यस क्रममा छलफल हुने विभिन्न विषयहरु सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक हिसावले लागू गर्न सकिने वा नसकिने भनेर स्पष्ट रुपमा छलफल गरिनु पर्दछ जसले गर्दा हाल बर्षौसम्म पनि उही सुझाव दोहरिने तर कहिले लागू नहुने परम्पराको अन्त्य हुनेछ।

८. कतै यो आयोगका सुझावको अवस्था पनि उस्तै हुने त होइन ? तपाईहरूले दिएका सुझाव कार्यान्वयन होला भन्नेमा कतिको विश्वस्त हुनु हुन्छ ?

- वर्तमान आयोगले दिएका सुझावहरु कार्यान्वयन हुने कुरामा म विश्वस्त छु। आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यहरु नेपालको कर प्रणालीका वारेमा लामो अनुभव संगालेका व्यक्तिहरु छन् र आयोगको प्रतिवेदन तयार गर्ने सन्दर्भमा करदाता तथा कर प्रशासक दुवैको निकट रहेर काम गरिरहेका छन्। आयोगले करको सैद्धान्तिक पक्ष, अन्तर्राष्ट्रिय राम्रा प्रयोगहरु र हाम्रो आवश्यकतालाई विचार गरेर सन्तुलित किसिमले प्रतिवेदन तयार गर्नेछ र आयोगका सुझावहरु कार्यान्वयन हुनेछन् भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु।

९. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटले कर फर्स्यौट आयोग गठन सम्बन्धी विषय उल्लेख गरेको छ, बारम्बार यस्तो आयोग गठन गर्नु उपयुक्त हो, होइन, यस सम्बन्धमा यहाँको धारणा के छ ?

- कर फर्स्यौट आयोग गठन गर्ने कुरा यस वर्षको वजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएको र निजी क्षेत्रवाट पनि यसको माग भएकोले यो आयोग गठन गरेर जटील प्रकृतिका मामलाहरु सुल्टयाइनु पर्दछ। लामो समयको अन्तरालमा कर सम्वन्धमा लामो समय देखि थाँती रहेका जटिल प्रकृतिका मामिलाहरु सल्टाउनको लागि कर फछ्र्यौट आयोग गठन गर्न आवश्यक हुने भए तापनि यस्तो आयोगलाई वारम्वार गठन गर्ने प्रचलन भने राम्रो होइन। कारण, यदि वारम्वार यस्तो आयोग गठन हुने व्यवस्था भएमा आयोग मार्फत कर फछ्र्यौट गराउने मनसायले कुनै पनि करदाता नियमित रुपमा कर तिर्ने प्रवृतिवाट प्रभावित हुन सक्छ र आयोगको गठन राजनीति आदि किसिमले प्रभावित भएमा करको फछ्र्यौट करदाताको आर्थिक कारोवारको आधारमा भन्दा पनि अन्य तत्ववाट वढी प्रभावित हुन सक्छ। कर सम्वन्धमा विचविचमा देखापर्ने जटिल प्रकृतिका मामिलाहरु सल्टाउने अधिकार पनि कर प्रशासकलाई दिइनु पर्छ र कर प्रशासनको क्षमता अभिवृद्धि गरी यसलाई कर प्रशासनको नियमित कार्यका रुपमा लिइनु पर्दछ। कर फछ्र्यौट आयोग निकै जटिल मामिलाहरु सल्टाउन लामो समयको अन्तरालमा मात्र गठन गरिने व्यवस्था हुनु राम्रो हुन्छ।

१०. आन्तरिक राजस्व विभागको तथ्यांकलाई विश्लेषण गर्दा बक्यौताको अंक मुलुकको कूल बजेटमा नै प्रभाव पार्ने खालको छ। यसले कर प्रशासन र करदाताको कर सहभागिताको स्थिति समेत झल्काउने हुँदा यस सन्दर्भमा करदाताको कर सहभागितालाई बढाउनका लागि विभागले कस्तो रणनीति अवलम्बन गर्न उपयुक्त ठान्नुहुन्छ ?

- कर बक्यौता रकम समयमा नै असूलउपर गर्न एउटा उपयुक्त संकलन रणनीतिको आवश्यकता पर्दछ। संकलन गरिनु पर्ने कर रकम, फछ्र्यौट गरिनुपर्ने बक्यौता राख्ने करदाताको संख्या र मिनाह दिइनु पर्ने बक्यौता कर रकमको लक्ष्य तोकिनु पर्दछ। यहाँ यो कुरा स्मरण गरिनु पर्छ कि साना ठूला सबै बक्यौता रकम पूर्ण रुपले असूल गर्ने साधन र श्रोत कर प्रशासनसँग हुँदैन र स-साना बक्यौता रकम असूलीमा बढी समय र स्रोत साधन खर्चिनु लागत प्रभावी पनि नहुन सक्छ। संकलन सम्बन्धमा लागत, लाभ पक्ष र संकलन सम्बन्धी कारवाही शुरु गर्नु पूर्व संकलन हुने सम्भावित कर रकमतर्फ पनि ध्यान दिनु महत्वपूर्ण हुन्छ। प्रभावकारी र दक्षतापूर्वक बक्यौता राजस्व रकम संकलन गर्न देहायका उपायहरु अवलम्बन गरिनु पर्दछ :

- कर नतिर्ने करदाताको पहिचान गर्ने।
- करदाताको नाम, रकम र कार्यालय खुल्ने गरी बक्यौता करको विवरण तयार गर्ने।
- रकम अनुसार कर बक्यौताको प्राथमिकीकरण गर्ने/वढ्दो क्रम (Decending order) मा बक्यौता करको विवरण तयार गर्ने।

कर छलीको सूचना कर प्रशासनलाई दिई कर असुल गर्न सहयोग गरौं।

- बढी ताजा र विवादरहित बक्यौताको पहिचान गर्ने जसको संकलन गर्न सकिने सम्भावना बढी हुन्छ।
- बढी पुरानो, विवादित र स-सानो बक्यौता रकमलाई कम प्राथमिकता दिने ।
- करदातालाई उनीहरुको बक्यौता कर दायित्वको सूचना दिन विविध माध्यमहरु जस्तैः टेलिफोन, इमेल, पत्राचार, करदाताकोमा भ्रमण, आदिको अवलम्बन गर्ने ।
- संकलन गर्नै नसकिने बक्यौताको वर्गीकरण गर्ने र त्यसको अनुगमन गरिरहने ।
- केही निश्चित रकम सम्मका बक्यौता अपलेखन गरी फरफारक गर्न सक्ने अधिकार विभिन्न तहका अधिकृतहरुलाई प्रदान गर्ने ।
- संकलन सम्बन्धी मुद्दाहरुको आधारमा केही करदाताहरुको आवश्यकता अनुसार कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको लागि सिफारिस गर्ने।
- संकलन सम्बन्धमा अपनाईएका र अवलम्बन गरिएका कार्यहरुको क्रमबद्ध अभिलेख राख्ने ।
- कर बक्यौता असूल गर्न देहायका विभिन्न कार्यात्मक र कानूनी उपायहरुको अवलम्बन गर्ने :
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका करदाताले कर प्रशासनसँग लिन बाँकी कुनै रकम भएमा त्यस्तो रकमलाई बक्यौता रकममा मिलान गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताले सरकारी निकायसँग लिनुपर्ने कुनै रकम भएमा त्यस्तो रकम सिधै प्राप्त गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताको बैंकमा रहेको रकम वा कुनै व्यक्तिसँग लिनुपर्ने रकम प्राप्त गरी कर बक्यौता असूलउपर गर्ने।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताको आयात/निर्यात सम्बन्धी कारोबारमा प्रतिबन्ध लगाउने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदातालाई सरकारी ठेक्कापट्टामा भाग लिन अयोग्य घोषित गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदातालाई सरकारी निकायहरुबाट प्रदान हुने विभिन्न सेवा सुविधाहरु जस्तै, विद्युत, टेलिफोन, सवारी चालक इजाजतपत्र, आदि प्राप्त गर्न अयोग्य घोषित गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताको नाम सार्वजनिक सञ्चारका साधनहरु जस्तै, पत्रपत्रिका, रेडियो, टेलिभिजनबाट आदिमा प्रकाशित/प्रसारित गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताको व्यापार व्यवसाय बन्द गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताका ग्राहकहरुलाई निजको कर बक्यौताको बारेमा सूचित गर्ने जसले उनीहरुलाई यस्ता करदातासँग कारोबार नगर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- कर बक्यौता राख्ने/राखेका वा कर नतिर्ने करदाताको सम्पत्ति कब्जा गर्ने र यसरी कब्जा गरिएको सम्पत्ति लिलाम गरी बक्यौता कर असूलउपर गर्ने।

११. मुलुक संघीयतामा जान लाग्दैछ, संघीयतामा प्रवेश गरिसकेपछि करको संरचना कस्तो हुनुपर्छ ?

- निकै सान्दर्भिक प्रश्न उठाउनु भयो । नेपाल एकात्मक शासन प्रणालीबाट संघीय शासन प्रणालीमा रूपान्तरित हुँदैछ । संघीय व्यवस्थामा सबै तहका सरकारहरूलाई राजस्व उठाउने र खर्च गर्ने अधिकार रहनेछ । वित्तीय संघीयताको परम्परागत सिद्धान्त अनुसार सार्वजनिक क्षेत्रका आर्थिक कार्यहरू मध्ये धेरैजसो कार्यहरू प्रभावकारी रुपमा प्रादेशिक/स्थानीय तहमा राम्ररी व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ। सन्निकटताको सिद्धान्त (Princeiple of Subsidiarity) अनुसार स्थानीय/प्रादेशिक तहमा प्रभावकारी रुपमा गर्न नसकिने कार्यमात्र केन्द्रीय सरकारले गर्नु पर्दछ । अर्कोतर्फ आर्थिक तथा प्रशासनिक दृष्टिकोणले मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क, आयकर जस्ता राजस्वका अधिकांस श्रोतहरुलाई केन्द्रीय तहमा वढी सक्षमतासाथ संकलन गर्न सकिन्छ भने भन्सार महसुल यसको प्रकृति अनुसार नै पनि केन्द्रीय तहमा लगाउने कर हो। यसरी साधारणतः अधिकांश विस्तृत आधार भएका लचक करलाई केन्द्रीय स्तरमा प्रभावकारी रुपले लगाउन सकिन्छ भने सार्वजनिक क्षेत्रका थुप्रै कार्यहरू प्रादेशिक/स्थानीय तहमा प्रभावकारी ढंगले प्रदान गर्न सकिन्छ। यसले Vertical Inequity श्रृजना गर्दछ। त्यसैगरी, विभिन्न प्रादेशिक/स्थानीय तहवीच श्रोत उपलब्धता, राजस्व परिचालन गर्ने प्रशासनिक क्षमता, खर्चको आवश्यकता, सेवा शुल्क, आदिमा हुने ठूला विषमताले प्रादेशिक/स्थानीय सरकारहरूबीचमा Horizontal Inequity कायम गर्दछ । यी वित्तीय असन्तुलनलाई सहभाजित कर (Shared Taxes) र अनुदानको माध्यमले कम गरिन्छ।

१२ करदाताको Compliance Cost मा कमी ल्याई कर करले होइन स्वेच्छाले तिर्ने वातावरण निर्माण गर्नका लागि तत्काल र दीर्घकालमा कस्तो सुधारको खाँचो देख्नुहुन्छ ?

- कर तिर्नको लागि करदाताले विभिन्न किसिमका औपचारिकताहरु पुरा गर्नु पर्दछ । त्यस सन्दर्भमा तिनीहरुले केही खर्च व्यहोर्नु पर्दछ जसलाई सहभागिता खर्च (Compliance cost) भन्दछन्। कर सहभागिता खर्च सकेसम्म कम हुनु पर्दछ। करले करदातामा बढी झण्झट थोपार्नु हुँदैन। करको संरचना तथा संचालन प्रक्रिया करदाताको कर सहभागिता खर्च सकेसम्म कम हुने किसिमले तय गर्नु पर्दछ । कर प्रयोजनको लागि दर्ता हुने, हिसाव किताव राख्ने, विजक जारी गर्ने, विवरण तयार गर्ने, कर तिर्ने जस्ता कुराहरुलाई सकेसम्म सरल तथा पारदर्शि वनाइनु पर्दछ जसले कर सहभागिता खर्च घटाउन र करदातामा स्वयंकर सहभागिता वढाउन सकोस्।

१३. जाँदा जादै यतिखेर राजस्व समूह खारेजीका समाचारहरू पनि आई रहेका छन् । के राजस्व समूहको औचित्यता सकिए कै हो त ?

- राजस्व प्रशासन खारेज गर्ने भन्ने कुरा त म कल्पना पनि गर्न सक्दिन । कारण यो एक विशेष किसिमको जटिल प्रशासन हो र यसमा विशेषज्ञताको ठूलो आवश्यकता पर्दछ। यही भएर विभिन्न देशमा राजस्व प्रशासनलाई छुट्टै विशेष सेवाको रुपमा स्थापित गरिएको पाइन्छ । यसमा प्रवेशको लागि विशेष किसिमको योग्यता तथा अनुभव तोकिएको हुन्छ र यसमा प्रवेश गरेपछि लामो समयको प्रशिक्षण लिएर मात्र कर प्रणाली कार्यान्वयनमा सहभागि हुने व्यवस्था हुन्छ। यही कुरालाई विचार गरेर नेपालमा पनि राजस्व समूह गठन भएको छ । यसवाट कर्मचारीमा राजस्व प्रशासनमा रहेर वृत्ति विकास गर्ने निश्चितता पैदा हुनका साथै राजस्व सम्वन्धी तालिम, अनुभव, शीप, ज्ञान आदिको राम्रो उपयोग हुने हुँदा राजस्व प्रशासनलाई व्यावसायीक वनाउने क्रममा यो एउटा महत्वपूर्ण कदम हो।

हो, राजस्व समूहमा केही कमी कमजोरीहरु छन्। उदाहरणका लागि, यस समूहमा समूहकृत भएका कर्मचारीको लागि राजस्व सम्वन्धी विस्तृत प्रशिक्षण दिने व्यवस्थाको कमी छ। त्यसैगरी यस समूहमा नयाँ प्रवेश गर्ने कर्मचारीका लागि कुनै किसिमको प्रशिक्षणको आयोजना नगरेर नियुक्ति गरिएको कार्यालयमा सिधै खटाउने प्रचलन पनि छ । यी कमजोरीहरुलाई सच्याई राजस्व प्रशासनलाई राजपत्रांकित प्रथम श्रेणी सम्मको लागि राजस्व समूहको व्यवस्था हुनु पर्दछ ।

कर प्रशासनलाई व्यवसायिक, सक्षम तथा सवल बनाउनका लागि सर्वप्रथमत उपयुक्त किसिमको दरवन्दीको संरचना तयार गरिनु पर्दछ। यस सन्दर्भमा साविकको मूल्य अभिवृद्धि कर प्रशासनलाई अधिकृत स्तरको बनाउने प्रयास गरिएको थियो जस अन्तर्गत राजपत्र अनंकित तहको दरवन्दी कम गरी राजपंत्रांकित तहका दरवन्दीलाई वढाइएको थियो । करीव यस्तै नीति आन्तरिक राजस्व प्रशासनमा अवलम्वन गरियो। भन्सार प्रशासनको कूल दरवन्दीमा राजपत्रांकित तहको दरवन्दी कम भएकोले यस प्रशासनमा पनि राजपत्रांकित तहका दरवन्दी वढाउन जरुरी छ ।

कर प्रणाली सही तथा प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वय गरी कर प्रशासनलाई वढी जिम्मेवार बनाउन यस प्रशासलाई अधिकृत मूलक बनाउदै जानु पर्दछ।

राजस्व प्रशासन यसको कार्य प्रकृतिले गर्दा लोकप्रिय प्रशासन नहुने भए पनि जनता यो प्रशासन सक्षम तथा सवल छ, यसको दृष्टि सर्वत्र पुग्छ र कर सम्वन्धी औपचारिकता पूरा नगरेपछि राजस्व प्रशासनले कडा कारवाही गर्छ भन्ने भावना जनमानसमा जगाउन जरुरी छ । कर प्रणालीलाई सहि रुपमा कार्यान्वयन गर्नको लागि कर प्रशासनमा करको वारेमा राम्रो ज्ञान तथा अनुभव भएका कर्मचारीको आवश्यकता वढ्दो छ। त्यसको लागि कर प्रशासकहरुमा कर प्रणालीका साथै लेखा, कर जाँच तथा परीक्षणका वारेमा राम्रो ज्ञान तथा अनुभव हुनु आवश्यक हुन्छ । कर प्रशासनमा सूचना प्रविधिको वढ्दो प्रयोग भै रहेको सन्दर्भमा पनि कर प्रशासनलाई व्यवसायिक समूहका रुपमा विकसित गरिनु जरुरी छ ।

प्रत्येक आ.व. को अनुमानित आय विवरण पौष, चैत्र र आषाढ महिनामा पेश गरौं ।

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगसँग अन्तर्क्रिया

करदाता सेवा कार्यालय दमौली अन्तर्गतका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गर्नुहुँदै महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्मा

काठमाडौं । उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले पुस २६ गते नेपाल उद्योग वाणिज्य संघ कास्की र नेपाल उद्योग वाणिज्य संघ दमौलीमा छुट्टाछुट्टै अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ ।

आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्काले वर्तमान कर कानूनहरु लागू भए पश्चातका परिवर्तनहरुलाई समेट्नेगरी पुनरावलोकन आवश्यक रहेको बताउनुभयो । नेपालको कर प्रणालीको प्रतिफल पनि राम्रो रहेको बताउनुहुँदै करदाताको कर सहभागिता बढाउनका लागि कर प्रणालीलाई सरल र सहज बनाएको खण्डमा ४० प्रतिशत जनता करको दायरामा आउछन् भन्ने सर्वमान्य सिद्धान्त रहेको बताउनुभयो । आर्थिक विकासमा निजी क्षेत्रको विशेष भूमिका हुने भएकाले त्यसलाई अध्ययन गरेर प्रतिवेदन पेश गरिने बताउनुभयो । देश संघीयतामा जान लागेकाले करको संरचनामा पनि परिवर्तन हुने बताउनुभयो । राज्यको उत्पत्तिसँगै कर उठाउन थालिएको बताउनुहुँदै राज्यले समाजमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने, न्याय सुलभ गराउने, मुलुकलाई वाह्य आक्रमणवाट वचाउने, देश विकास गर्नका लागि आवश्यक विकास तथा निर्माण सम्वन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र समाजका अशक्त तथा असहाय व्यक्तिका लागि सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्दछ। त्यसको लागि अन्य कुराका साथै राजस्वको आवश्यकता पर्ने भएकाले राजस्वको प्रमुख श्रोत कर भएकोले राज्यले सोको संकलन नागरिकवाट गर्ने बताउनुभयो ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले कर प्रशासन सहभागिता मूलक प्रणालीमा आधारित भएका कारण व्यवसायिक गुनासा र सुझाव, संकलन गर्ने क्रम निरन्तर चलिरहेको बताउनुभयो । हाम्रो मुलुक हामीले नै बनाउने हो भन्नुहुँदै यही कुरालाई मध्यनजर गरेर आम व्यवसायी सरोकारवाला पक्षको अपेक्षा, समग्र पर्यावरणीय अवस्था, हाम्रा अप्ठ्याराहरु, विश्वमा भएका आदर्श अभ्यास आदि विषयमा अध्ययन विश्लेषण गरी असल अभ्यास अनुसार नै अबको बाटो पहिल्याउनुपर्ने बताउनुभयो। विधिसम्मत् र विवेक सम्मत ढंगले समस्या समाधान गर्ने उल्लेख गर्नुहुँदै सामाजिक सुरक्षाका विषयमा करदाताले उठाएका विषय गहन भएको समेत उहाँले बताउनुभयो । पौष मसान्तसम्म व्यवसायीका लागि विभिन्न स्किमको व्यवस्था भएकाले त्यसको सदुपयोग गरौं, अहिले सुखको समय छ यदि स्किमको सदुपयोग नगरे दुःखको समय आउने उहाँको भनाई थियो ।

कार्यक्रममा आयोगका सदस्य माधव ढकालले आयकर ऐन र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन लागू भएको लामो समय वितिसकेकाले अर्थतन्त्रमा आएको परिवर्तनलाई आत्मसात गर्दै कर प्रणालीलाई सुधार गर्नको लागि आयोगले म्याण्डेट पाएकोले त्यसै अनुसार सुझाव दिने बताउनुभयो। कास्की जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री कृष्ण राउतले केही वर्ष अघिसम्म जीडीपीमा १०-१२ प्रतिशत मात्र राजस्व उठेकोमा अहिले १८-२० प्रतिशत संकलन भइरहेकाले आशावादी हुनुपर्ने बताउनुभयो । व्यवसायीले एकातिर राज्यलाई किन कर तिर्ने भन्ने अर्कोतिर विकास किन भएन भन्ने विवादास्पद विषय उठाउने गरेकाले हामी करदाता हौं कर तिर्नु मेरो भविष्यको लगानी हो भनेर सोच्न आग्रह गर्नुभयो ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका पूर्व अध्यक्ष श्री चण्डीराज ढकालले कर प्रशासनले करको दायरामा आएका व्यवसायीलाई आफ्नो निर्धारित लक्ष्य पूरा गर्नकै लागि करकाप पार्ने काम गर्न नहुने बताउनुहुँदै करको दायरामा नआएका व्यवसायीलाई दायरामा ल्याउने विशेष कार्यक्रम ल्याउन आग्रह गर्नुभयो। खुल्ला सीमाना भएका कारण अनाधिकृत ट्रेड मार्कका सामानलाई अनुगमन गर्न समेत उहाँले सुझाव दिनुभयो । पोखरा उद्योग वाणिज्य संघका अध्यक्ष श्री विन्दुकुमार थापाले अबको कर प्रणाली २०-२५ वर्षका लागि पुनरावलोकन गर्न नपर्ने गरी डिजाइन हुनुपर्ने बताउनुहुँदै कर प्रशासनलाई अझै सहज बनाउन आवश्यक पर्ने सुझावका लागि साना व्यवसायीसँग पनि अन्तर्क्रिया गर्न सुझाव दिनुभयो ।

कार्यक्रममा बस व्यवसायीहरुले देशको पर्यटन क्षेत्रमा सेवा पुऱ्याउँदै आएको बस सेवालाई मूल्य अभिवृद्धि कर लगाउन नहुने बताए । २०५२/५३ सालमा लागू भएको थ्रेसहोल्डको विषयमा पुनर्विचार गर्नुपर्ने समेत उनीहरुको सुझाव थियो। कर बुझाउँदै गर्दा राज्यले करदातालाई दिने सम्मान के हो ? उद्योग धन्दाहरु दिनानु दिन किन बन्द भइरहेका छन् ? भन्ने तर्फ पनि सरकारले अध्ययन गर्नुपर्ने उनीहरुको भनाई थियो । एउटा करदातालाई व्यवसाय शुरु गर्नु अघि पूर्ण रुपले कर सम्बन्धी शिक्षा दिने व्यवस्था हुनुपर्ने बताउँदै घर भाडामा ठूलो मात्रामा राजस्व उठ्न सक्ने भएकाले ऐन बनाएर घर धनीसँग घर बहाल कर लिने व्यवस्था गर्न आग्रह गरे । राज्यले करको दायरामा नआई गरेको व्यवसाय अवैध हो भनेर नीतिगत व्यवस्था गरोस् भन्दै राज्यको उत्पादन नवढाई राज्य समृद्ध हुन नसक्ने भएकाले सरकार तथा कर प्रशासनको व्यवहार लगानीमैत्री र करदाता मैत्री हुनुपर्ने बताए ।

कार्यक्रममा कर सप्ताह २०७१ को अवसरमा उत्कृष्ट घोषित भएका करदाताहरु क्रमशः मेट्रो डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड, सांग्रिला भिलेज रिसोर्ट प्रा. लि., फेवासिटी हस्पिटल एण्ड रिसर्च सेन्टर प्रा. लि., कुश ट्रेडर्स, कालिका माईक्रो क्रेडिट डेभलपमेन्ट बैंक लि., हाम्रो पसल सेन्टर, प्रधान ब्रदर्स, पर्वत आयल डिष्टिव्युटर्स, वेष्ट पोईन्ट एजुकेशन फाउण्डेसन म्याग्दी प्रा. लि., मदरल्याण्ड एकेडेमी कास्की प्रा. लि., डा. आनन्द बहादुर श्रेष्ठ, नेपाल हवाई खेलकुद संस्था र उत्कृष्ट कर्मचारीमा ना. सु. श्री हेमराज पोखेललाई सम्मान गरिएको थियो । त्यसैगरी दमौलीमा आयोजित कार्यक्रममा करदाता सेवा कार्यालय दमौली अन्तर्गतका अकलादेवी ट्रेडर्स र सूर्य ब्लेन्डरलाई पनि सम्मान गरिएको थियो ।

महानिर्देशक शर्माद्वारा नवनिर्मित भवनको निरीक्षण

आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जको नवनिर्मित भवनको निरीक्षण गर्नुहुँदै महानिर्देशक शर्मा

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले पुस १२ गते आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जको नव निर्माणाधिन कार्यालय भवनको निरीक्षण गर्नु भएको छ । त्यस क्रममा उहाँले कर्मचारीहरुलाई उत्कृष्ट सेवा प्रवाह गर्न निर्देशन दिनु भएको छ। कार्यालय निरीक्षण भ्रमणका क्रममा महानिर्देशक श्री शर्माले कर प्रशासनले जुन रुपमा, जुन विषय वस्तुलाई फोकस गर्नु पर्ने हो त्यस तर्फ सजग भई कर परीक्षणलाई विषेश ध्यान दिन आग्रह गर्नुहुँदै नन फाइलर हटाउने, बक्यौता फरफारक गर्नेतर्फ लाग्न निर्देशन दिनुभयो । कार्यालयले गर्ने नियमित अनुगमनमा विशेष ध्यान दिन निर्देशन दिनुहुँदै व्यवसायीले दर्ता मात्रै गर्ने वा ठूलो मात्रामा व्यवसाय गरेर थोरै कारोवार देखाए नदेखाएको विषयमा विशेष रुपमा छानविन एवं खोजी गर्न जोड गर्नुभयो । करको दायरा विस्तार गर्ने क्रममा कसैले दर्ता नगरी कारोवार गरिरहेको छ कि त्यसतर्फ चनाखो हुन समेत आग्रह गर्नुभयो। कर प्रशासनको व्यवहारमा सदाचारिता हुनुपर्ने, करदातालाई दुःख दिने, अनावश्यक झण्झट दिने काम गर्न नहुने लगायतका विषयमा निर्देशन दिनुहुँदै कानूनी दायरा भित्र रहेर विवेक प्रयोग गर्न र विधिसम्मत ढंगले काम गर्ने कुरामा कर प्रशासन दृढ हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जका प्रमुख कर अधिकृत श्री अर्जुनप्रसाद भट्टराईले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । कार्यपत्रमा कार्यालय भवन तथा आवासको समस्या भएकोमा नयाँ भवन निर्माणाधिन रहेको, कार्यालयमा बैंक काउन्टरको अभाव, आयकर संकलनमा लक्ष्य समायोजन हुनुपर्ने, करदाता सम्पर्कमा नरहेको तथा सम्पर्क गर्न नसकेकोले बक्यौता संकलनमा कठिनाइ भएको, सिमानासँग जोडिएको कार्यक्षेत्र भएकाले सुरक्षामा खतरा रहेको लगायतका समस्याहरुको वारेमा महानिर्देशक श्री शर्मालाई जानकारी गराउनु भयो । साथै कार्यालयले आफ्नो दैनिक क्रियाकलाप सञ्चालनका अतिरिक्त करदातालाई करको दायरामा ल्याउन तथा आर्थिक ऐन २०७१ ले व्यवस्था गरेका छुट सुविधाहरुको उपयोगको लागि छलफल, अन्तर्क्रिया र नियमित अनुगमन जस्ता कृयाकलाप सञ्चालन गरी विशेष पहल गरिएको समेत बताउनुभयो ।

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनाल, भन्सार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगाना र अर्थमन्त्रालयका उपसचिव श्री डिकरदेव भट्ट, उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्का तथा सदस्यहरु श्री सुदर्शनराज पाण्डे, श्री माधव ढकाल, आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल घिमिरे लगायतको टोली समेतले आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको थियो ।

cfof]u ;Fu cGtlqmof sfo{qmd ;DkGg

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग र चितवन उद्योग वाणिज्य महासंघको आयोजनामा पुस १२ गते अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । कार्यक्रममा उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्काले देश एकात्मक राज्यबाट संघीय प्रणालीमा प्रवेश गर्न लागेको अवस्थामा अबको नेपालको कर प्रणाली कस्तो हुन्छ र अरु देशले कस्तो कर प्रणालीको अभ्यास गरिरहेको छ भन्ने विषयमा प्रष्ट पार्नु भएको थियो । अर्थमन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनालले कर प्रणालीमा कुनै त्रुटि छन् कि भनेर आयोगको गठन गरिएको बताउनुभयो । आयोगमा करका विज्ञहरु हुनु भएकाले आयोगले २ वटा कुरा हेर्ने बताउनुभयो। जसमा प्रणालीमा कहाँ कहाँ समस्या र त्रुटि देखिए भन्ने सवाल र मुलुक संघीयतामा जाँदैछ, गयो भने कुन कर कसले उठाउने ? करको संरचना कस्तो हुने ? भन्ने विषयलाई केन्द्रित गरिने उहाँको भनाई थियो । अबको कर प्रशासन सूचना प्रविधिको माध्यमबाट कर कार्यालय जान नपर्ने अवस्थाको सृजना गर्न लाग्नुपर्ने समेत उहाँले बताउनुभयो ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले उपलब्ध गराइएका राय, सुझाव र सल्लाह विभागको लागि मार्गदर्शन हुने बताउनुहुँदै आयोगले हाम्रो भूगोल र समाजले कस्तो कर प्रणाली अवलम्बन गर्दा ठीक होला भन्ने विषयमा अध्ययन गरेर सुझाव दिने तथा व्यवसायी, राज्य, कर प्रशासन र करदाताले समग्र कर प्रणालीलाई सहज बनाउने अपेक्षा गरेको बताउनुहुँदै सुधारका कृयाकलाप सो तर्फ लक्षित हुने बताउनुभयो। करदातामा ज्ञानको अभाव र कर प्रशासनको कतिपय कमी कमजोरीले समस्याहरु रहेको हुनसक्ने बताउँदै त्यसका लागि उद्योगी व्यवसायीले पेशागत संघ संगठन मार्फत् स्किम ल्याउन माग गरेकाले २०७१ पौष मसान्तसम्मको लागि स्किम आएकोले स्किमको उपयोग गर्न आग्रह गर्नुभयो । आगामी दिनमा करदाताको पहुँच ७५ जिल्लामा पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको बताउनुहुँदै सूचना प्रविधिको माध्यमबाट हामी सबैको घर घरमा कर कार्यालय पुऱ्याउने लक्ष्यमा छौं भन्नुभयो । कार्यक्रममा सहभागी करदाता एवं व्यवसायीहरुले आफू र आफ्नो व्यवसाय सम्बन्धी समस्याहरु बताउँदै ती समस्या समाधानका लागि आवश्यक पहल गरिदिन आग्रह गरेका थिए । व्यवसायीको लागत बढेकाले देशका सबै बैंकबाट कर तिर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने उल्लेख गर्दै कर प्रशासन पारदर्शी हुनुपर्ने र व्यवसायीहरुलाई मर्का परेको सम्बन्धमा विभागले बुझिदिन आग्रह गरे ।

माइक्रो लेभलमा अनुगमन गर्न निर्देशन

आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराको निरीक्षणको क्रममा महानिर्देशक शर्मा

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले पुस १२ गते आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको छ। कार्यक्रममा महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले अडिट गर्न बाँकी रहेका फाइलहरुलाई तिव्रताका साथ अगाडि बढाउन निर्देशन दिनुभयो। सरकारले व्यवसायीहरुका लागि विशेष व्यवस्था ल्याएको हुनाले विशेष व्यवस्थालाई केन्द्रित गरेर कार्यक्रम सञ्चालन गर्न जोड दिनुहुँदै अरु कार्यालयहरुले सफलता हात पार्नका लागि गरेका प्रयासहरुलाई आत्मसात गरेर अघि बढ्न समेत निर्देशन दिनुभयो। ननफाइलरहरुलाई दायरामा ल्याउन पेशागत संघ संगठनको सहायतामा पत्राचार गर्नुपर्ने बताउनुभयो। क्रमागत ढंगले माइक्रो लेभलमा कार्यालयले अनुगमन गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो। कर्मचारीहरुले कुन रुपमा कार्य सम्पादन गरेका हुन्छन् त्यही रुपमा उनीहरुको मूल्यांकन हुने उहाँको भनाइ थियो। अनुगमनलाई तिव्रता दिन निर्देशन दिनुहुँदै दर्ता नभई व्यवसाय सञ्चालन गरेको वा दर्ता भएर पनि विवरण नबुझाई अटेर गरेर बस्नेहरुको पहिचान गरी कारवाही गर्न निर्देशन दिनुभयो। कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराका प्रमुख कर अधिकृत श्री खेमनारायण रेग्मीले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुहुँदै निर्धारित लक्ष्यभन्दा कम राजस्व संकलनको सम्बन्धमा करदाताको स्थानान्तरण प्रमुख कारण रहेको बताउनुभयो। त्यसैगरी आर्थिक ऐनले दिएका छुट सुविधाहरुको उपयोग सम्बन्धमा पनि संचार माध्यम, सरोकारवाला निकाय र उद्योग वाणिज्य संघसँगको सहभागितामा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरेता पनि उल्लेख्य मात्रामा नतिजा आउन नसकेको बताउनुभयो। ननफाइलरको संख्या घटाउने सन्दर्भमा समेत कार्यालयले नियमित पत्राचार र अनुगमन गर्ने कार्य गर्दै आएकोमा यस कार्यलाई आगामी दिनमा अझ प्रभावकारी बनाइने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नुभयो।

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनाल, भन्सार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगाना र अर्थमन्त्रालयका उपसचिव श्री डिकरदेव भट्ट, उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्का तथा सदस्यहरु श्री सुदर्शनराज पाण्डे, श्री माधव ढकाल, आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल घिमिरे लगायतको टोली समेतले आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमराको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको थियो।

महानिर्देशक शर्माद्वारा कार्यालयको निरीक्षण

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले पुस ११ गते आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौंडाको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको छ। कार्यालय निरीक्षणका क्रममा महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले व्यवसायीहरु कर कार्यालयमा आउने नभई ल्याउने भएकाले अनुगमनलाई तिव्रता दिन निर्देशन दिनुभयो। कर्मचारीलाई नियमित रुपमा कार्यालयमा उपस्थित भई आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्न निर्देशन दिनुहुँदै अतिरिक्त समय समेत काम गर्न आग्रह गर्नुभयो। मुलुकमा आर्थिक गतिविधि बढिरहेकोले करदाता बढेको अवस्थामा राजस्व संकलन सन्तोषजनक हुनुपर्ने भएकाले लक्ष्य पूरा गर्नका लागि कम्मर कसेर लाग्न निर्देशन दिनुहुँदै विगतमा जे निष्कृयता भए पनि त्यसलाई छाडेर सक्रियताका साथ अगाडि बढी पौष मसान्तसम्मको स्किम उपयोग गरी दर्ता प्रकृयामा नआएकाहरुलाई दर्तामा ल्याउनुहोस् भन्ने महानिर्देशक शर्माको भनाइ थियो।

आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौंडाको निरीक्षणको क्रममा अर्थ मन्त्रालयका पदाधिकारीहरु

कार्यक्रममा आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौडाका प्रमुख कर अधिकृत श्री जीवन घिमिरेले ७ वटा ठूला करदाताहरु कारोवार सीमाको कारण ठूला करदाता कार्यालय अन्तर्गत स्थानान्तरण भएकोले लक्ष्य पूरा गर्न अप्ठ्यारो भएको बताउनुभयो। प्रमुख कर अधिकृत श्री घिमिरेले कार्यालयले गरेको मुख्य कार्यहरुको वारेमा जानकारी गराउनु हुँदै कार्य सम्पादनका दौरानमा भोगिरहेका विविध समस्याहरु जस्तै कार्यालय भवन र आवास गृहको अवस्था र अपर्याप्तता तथा अन्य भौतिक साधनको अभाव र अपर्याप्तता रहेका विषयहरु उठान गर्नुभयो। अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री राजन खनाल, भन्सार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगाना र अर्थमन्त्रालयका उपसचिव श्री डिकरदेव भट्ट, उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्का तथा सदस्यहरु श्री सुदर्शनराज पाण्डे, श्री माधव ढकाल, आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल घिमिरे लगायतको टोली समेतले आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौंडा, मकवानपुरको निरीक्षण भ्रमण गर्नु भएको थियो।

cfGtl/s /fh:j sfof{no, e}xjf

परिचय

राजस्व प्रशासनलाई अझ बढी चुस्त, सरल, पारदर्शी र करदातामैत्री बनाउने उद्देश्यका साथ साविकको कर कार्यालय र मूल्य अभिवृद्धिकर कार्यालय गाभिएर वि.सं. २०५९ साल वैशाख १ गते यस कार्यालयको स्थापना भएको हो । यस कार्यालयको कार्यक्षेत्र रुपन्देहीको सिद्धार्थनगर नगरपालिका, लुम्बिनी सांस्कृतिक नगरपालिका, तिलोत्तमा नगरपालिका (साविकको शंकरनगर गाविस बाहेक) गरी ३ नगरपालिका ४४ गाविस एवं नवलपरासीको २९ गाविस र रामग्राम नगरपालिका रहेको छ। कार्य सञ्चालनका लागि हाल कार्यालयको स्वामित्वमा सिद्धार्थनगर नगरपालिकामा ८ कठ्ठा ६ धुर क्षेत्रफलमा कार्यालय भवन र अधिकृत कर्मचारीको लागि आवासीय भवन गरी २ वटा भवन रहेका छन् । जुन कार्यालयका लागि पर्याप्त रहेका छन् । यसै कार्यालयमा आन्तरिक राजस्व विभागको डाटा रिकभरी सेन्टर पनि रहने भएको छ । कार्यालयको स्वीकृत दरवन्दी १७ रहेकोमा फाजिल तथा करारमा गरी ३२ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् । जसमध्ये विभिन्न १४ जना फाजिल तथा ४ जना करार अन्तर्गत रहेका छन् । हाल यस कार्यालयमा ५५ हजार ४ सय १४ करदाता आवद्ध भई कर सम्बन्धी सेवा लिई रहेका छन् । जसको विषयगत रुपमा वर्गीकरण देहायक अनुसार रहेको छ ।

सि.नं.	विवरण	संख्या
१.	Excise	२१
२.	IT & VAT	३९३८२
३.	PPAN	१६०११
जम्मा		५५६४

माथि उल्लेख गरिएका करदातामध्ये चालु आर्थिक वर्षको प्रथम ५ महिनामा ११७२ करदाताहरुलाई दायरामा ल्याइएको छ । कार्यालयको विवरण पेश गर्ने तरिकाको हकमा मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ शतप्रतिशत र आयकरतर्फ कर छुट प्राप्त संस्थाले पेश गर्ने वित्तीय विवरण बाहेक अरु शतप्रतिशत विवरणहरु अनलाइन प्रणालीबाट प्राप्त गर्ने गरिएको छ । ज्ञानको कमीका कारण अनलाइन विवरण दाखिला गर्न नसक्ने करदाताका लागि कार्यालयबाट सेवा दिने गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०७०/०७१ मा यस कार्यालयको समग्र कार्य सम्पादन ग्रेडिङ १०२.७ रहेको थियो ।

कार्यप्रवाह तालिका :

यस कार्यालयको कार्यप्रबाह **(Work Flow)** तालिका देहाय अनुसार रहेको छ :

कार्यालयका प्रत्येक अधिकृत तथा कर्मचारीलाई कार्य विवरण दिइएकोले आफ्नो जिम्मेवारी र कार्य सम्पादन गर्न द्विविधा रहेको छैन ।

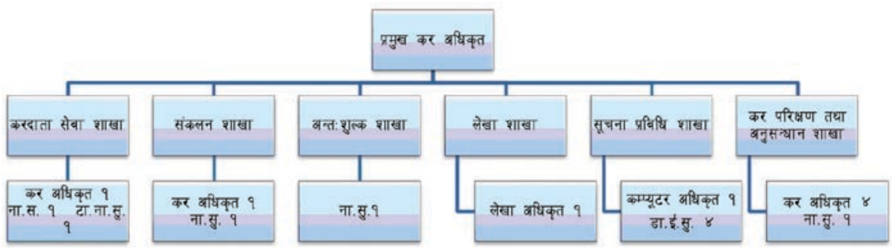

वार्षिक बजेट र कार्यान्वयन :

आर्थिक वर्ष २०७१/०७२ मा यस कार्यालयका लागि चालु खर्च तर्फ रु १ करोड ९४ लाख ५० हजार तथा पूँजीगत तर्फ रु २ करोड २० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा २०७१ मंसिर मसान्त सम्ममा चालु र पूँजीगत खर्चमा क्रमशः ४० र ७७ प्रतिशत खर्च भएको छ ।

अभिलेख व्यवस्था :

करदाताको दर्ता भएदेखिको सम्पूर्ण विवरण रहेको फाइललाई व्यवस्थापन गर्न कार्यालयबाटै कम्प्यूटर सफ्टवेयर निर्माण गरी सबै फाइलहरुलाई खोजेको बखत तुरुन्तै फेला पार्न सकिने गरी करदाताका फाइलहरुको एकिकृत अभिलेख राख्न फाइल व्यवस्थापनको कार्य पुस भित्र सम्पन्न गर्ने गरी भइरहेको छ ।

लक्ष्य र संकलन :

यस कार्यालयको लागि चालु आर्थिक वर्षमा प्राप्त राजस्व संकलनको लक्ष्य र सोको मंसिर मसान्तसम्मको प्रगति निम्नानुसार रहेको छ ।

रकम रु.(हजार)

राजस्व शीर्षक	वार्षिक लक्ष्य	मंसिरसम्मको लक्ष्य	मंसिरसम्मको संकलन	प्रगती प्रतिशत
आयकर	५५६५८६	११५७०९	११९७७५	१०३।५१
घर बहाल कर	४६०७७	१९७७६	१०४००	५२।५९
व्याज कर	४३३९७	१५६६२	१३५८६	८६।७५
मू.अ.कर	६९४३५५	२७५९५५	२५९७५०	९४।१३
अन्त:शुल्क	१५५४५२९	५९६३२८	५७८६३२	९७।०३
स्वास्थ्य सेवा कर	२११०	१२५४	१३७४	१०९।५५
शिक्षा सेवा शुल्क	५६७८	१८८२	२६८७	१४२।७६
जम्मा	२९०२७३२	१०२६५६६	९८६२०४	९६।०७

वार्षिक लक्ष्यको मासिक विभाजन नमिलेको र ठूला करदाता कार्यालयमा सरि गएको करदाताको राजस्व समायोजन नभएको कारणले मात्र चालू आर्थिक वर्षको मंसिरसम्मको कूल संकलन लक्ष्यको तुलनामा कम देखिएको हो । चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा लक्षित राजस्व संकलन हुने गरी कार्ययोजना अनुरुप कार्य गरिदै गएकाले बार्षिक राजस्व पुग्ने देखिन्छ ।

सम्पादन गरिएका उल्लेख्य कार्यहरु:

- कार्यालय परिसरको सुधार गरिएको
- आयकर, मु.अ.कर र अन्त:शुल्कको विवरण शत प्रतिशत अनलाईन मार्फत् प्राप्त गर्ने

व्यवस्था मिलाइएको ।

- मू.अ.कर ननफाइलर (मासिक) लाई एकल अंकमा झारिएको
- परासी, तिलोत्तमामा घुम्ति सेवाको आयोजना गरिएको ।
- कार्यालय सहयोगी देखि अधिकृतसम्म कार्य विवरण दिइएको ।
- विद्युतिय हाजिरी प्रणाली लागू गरिएको ।
- करदाताको फाइललाई यहि पौष भित्र सम्पन्न गर्ने गरी कम्प्यूटरकृत गरिदै गरेको ।
- पुराना सामान लिलाम गरिएको ।
- गत आ.ब.मा ८२ प्रतिशत बेरुजु फछ्यौट गरिएको ।

कार्यसम्पादनको क्रममा देखिएका समस्याहरु :

क) अधिकांश साना करदाताहरु कम्प्युटर चलाउन नसक्ने हुँदा उनीहरुको आयकर तथा मू.अ.कर विवरण कार्यालयबाटै कम्प्युटर प्रविष्टि गर्नुपर्दा कार्यबोझ बढ्न गएको छ ।

ख) विगतमा फाइलको राम्रो व्यवस्थापन नहुँदा खोजेको समयमा नभेटिने समस्या छ ।

ग) दरबन्दी अनुसारको कर्मचारी नहुँदा भौतिक नियन्त्रण प्रणाली अन्तर्गत निष्काशन र सञ्चय हुने अन्तःशुल्कजन्य पदार्थको उत्पादनस्थलमा पूर्णकालीन कर्मचारी खटाउन गाह्रो परेको र यसबाट कार्यालय सञ्चालनमा समेत चाप बढेको छ ।

घ) करदाताहरुलाई कर कानूनका पूर्ण ज्ञान नहुँदा कर सहभागिता अपेक्षाकृत रुपमा बृद्धि हुन सकेको छैन ।

ञ) उच्च राजस्व बुझाउने करदाताहरु ठूला करदाता कार्यालयमा सरेका हुँदा लक्ष्य अनुरुप राजस्व संकलन नभएको ।

च) पुराना बक्यौताको संकलन गर्न अत्यन्त कठिन रहेको छ । (मुख्यतः त्रिवेणी डिष्टिलरी)

छ) अन्तःशुल्कमा दक्षः र प्रयाप्त जनशक्तिको कमी छ ।

ज) कार्यालयमा दरवन्दी अनुरुप कर्मचारीको न्यूनता रहेको छ ।

झ) अधिकृत आवास न्यून भएकोले तला थप गर्नुपर्ने अवस्था छ ।

सस्या समाधानका लागि गरिएका प्रयासः

क) विवरण भर्न नजान्ने साना करदाताहरुको सुविधाका लागि कार्यालयकै कर्मचारीले कम्प्युटर प्रविष्टि गरिदिने व्यवस्था गरिएको छ ।

ख) फाइल व्यवस्थापनको लागि सफट्वेयर निर्माण गरी फाइल व्यवस्थापनको कार्य भइरहेको छ ।

ग) करदाताहरुले चाहेकै स्थान र समयमा करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरी कर सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्ने गरिएको छ ।

घ) विभागसँग दरवन्दी अनुरुप पर्याप्त जनशक्तिको माग गरिएको छ ।

आगामी योजना :

- राजस्व संकलनको थप सम्भाव्यता विश्लेषण गरी कार्ययोजना बमोजिम लक्ष्य अनुरुप राजस्व संकलन गर्ने ।
- बक्यौता संकलनमा थप जोड दिई अटेर गर्नेलाई कानूनी कारवाही गरेर बक्यौता संकलन गर्ने । पहिलो चरणमा रु. १ लाख भन्दा बढी बक्यौता रहेका करदाताहरुबाट कारवाही सुरु गरिएको छ ।
- बेरुजु न्यूनीकरणमा जोड दिने ।
- बजार तथा करदाताको कारोबार स्थल अनुगमनलाई नियमित रुपमा संचालन गर्ने ।
- ननफाइलरको संख्या घटाउने ।
- घरबहाल करमा जोड दिने । यसका लागि सूचना संकलन गर्ने कार्य भैरहेको छ ।
- कर्मचारीहरुको दक्षतामा अभिबृद्धि गर्ने ।
- कार्यालयको स्तर A++ मा कायम राख्ने ।
- परासी, छपिया, लुम्बिनी, भलवारी, मणिग्राम, त्रिवेणी लगायतका स्थानमा घुम्ति करदाता दर्ता र करदाता शिक्षा कार्यक्रम चलाउनुका साथै कार्यालयमा पनि नियमित रुपमा करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- थप भौतिक सुधार गर्ने ।
- फाइलिङ व्यबस्थापन गर्न फाइल प्रणालीलाई कम्प्युटरीकृत गर्ने ।
- कार्यरत कर्मचारीको क्षमता अभिबृद्धि गर्न प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- सिसिटिभी जडान गर्ने र करदाता प्रतिक्षा कक्षमा टि.भी. राख्ने ।
- कर सम्बन्धी सामान्य जानकारी समेटिएको पुस्तिका प्रकाशन गरी वितरण गर्ने ।

अन्य निकायसँग समन्वय र अपेक्षाः

- सम्बन्धित निकायहरु उ.बा.संघहरु, प्रहरी प्रशासन, भन्सार, राजस्व अनुसन्धानसंग आवश्यक समन्वय भई कार्य सम्पादन भैरहेको ।
- आन्तरिक राजस्व विभागबाट दरबन्दी अनुरुप पर्याप्त सक्षम जनशक्ति आपूर्ति भएमा उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्न सकिने ।

अन्य :

कार्यालयले गत बर्ष उत्साहप्रद रुपमा राजस्व संकलनमा ५५ प्रतिशतको बृद्धि हासिल गरेको र कार्यात्मक लक्ष्यमा १०२.७ प्रतिशत अंक प्राप्त गरेको थियो । आउँदा दिनमा पनि यो भन्दा राम्रो कार्य सम्पादन गर्न पर्याप्त र दक्ष जनशक्ति आपूर्तिमा ध्यान दिनुका साथै कार्यरत कर्मचारीहरुको मनोबल बृद्धि गर्न स्वदेशी र विदेशी तालिम र भ्रमणमा सहभागी गराउनु उपयुक्त देखिन्छ । त्यस्तै राजस्व संकलनमा सहजताका लागि कार्यालय परिसरमा एभरेष्ट बैंकको काउन्टर राखिएको, कर्मचारीहरुमा सदाचार, अनुशासन कायम गर्न अन्तरक्रिया तथा कर्मचारी बैठक जस्ता कार्यक्रम नियमित रुपमा राखि कार्यालयको वातावरणमा सुधार गरिएको छ ।

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको सूचना !

नेपाल सरकारको मिति २०७१/७/२६ को निर्णय अनुसार मुलुकको समग्र कर प्रणालीका वारेमा पुनरावलोकन गरी सुझाव पेश गर्न एक उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन भई कार्य प्रारम्भ भै सकेको छ । नेपालको विद्यमान कर प्रणालीको नीतिगत, कानूनी र संरचनागत पक्षका सम्बन्धमा सुधार गर्नुपर्ने कुनै सुझाव भए २०७१ साल पौष १५ भित्र यस आयोगमा प्राप्त हुने गरी निम्न ठेगानामा उपलब्ध गराइदिनु हुन सरोकारवालाहरू सवैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

सुझाव पठाउने ठेगाना

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको सचिवालय, आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं ।

फोन नं. ०१-४४१५८०२, ४४१५८०३

एक्सटेन्सन : २१७

इ-मेल : trsc@ird.gov.np

नीति विश्लेषण शाखा, आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं ।

फोन नं. ०१-४४१५८०२, ४४१५८०३

एक्सटेन्सन : २२०

इ-मेल : **policyird@ird.gov.np**

s/bftf ;]f sfof{no 7d]n

आर्थिक गतिविधिको विकास एवं विस्तार, करदाताको पहुँच र कार्यबोझको अनुपात आदिलाई मध्यनजर गर्दै आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहत कार्यालयको संरचनामा समयानुकूल परिवर्तन गर्ने अभिप्रायले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को बजेट वक्तव्यले निर्दिष्ट गरेको राजस्व नीति, उद्देश्य तथा रणनीति अनुरुप राजस्व प्रशासनलाई सवल, सक्षम र सुदृढ तुल्याई राजस्व संकलनमा बढोत्तरी ल्याउनका लागि करदातामैत्री व्यवहारको प्रवर्द्धन र कर प्रशासनमा करदाताको सहज पहुँच स्थापना गर्ने अभिप्रायले मिति २०६८/१/१९ मा करदाता सेवा कार्यालय ठमेलको स्थापना भएको हो। जसको कार्यालय काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. ३० स्थित ज्याठा ठमेलमा स्थापना गरी सोही मितिदेखि निरन्तर सेवा प्रवाह गर्दै आएको छ। यस सेवा कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत काठमाडौं महानगरपालिका ६ वटा वडाहरु क्रमश: १७, १८, २६, २७, २८ र ३० रहेका छन्। यस सेवा केन्द्र अन्तर्गत ८५८७ करदाताले प्रत्यक्ष रुपमा सेवा लिइरहेका छन्। जुन विगत वर्षको तुलनामा ५ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ। कार्यालयको वार्षिक कार्ययोजना र कार्यात्मक लक्ष्य प्राप्तिको अवस्था अनुसार कार्यालयको ग्रेडिङ **A++** रहेको छ। कार्यालयसँग सम्बन्धित अन्य विवरणहरु तल प्रस्तुत गरिएको छ।

दरवन्दी तथा पदपूर्तिको अवस्था :

सि.नं.	पदको नाम	स्वीकृत दरवन्दी संख्या	पदपूर्ति	सेवा, समूह, श्रेणी	कैफियत
स्थायी					
१.	प्रमुख कर अधिकृत	१	१	ने.प्र./राजस्व	अस्थायी नरहेको
२.	कर अधिकृत	८	८	ने.प्र./राजस्व	
३.	शाखा अधिकृत	१	१	ने.राजस्व	
४.	कम्प्यूटर अधिकृत	१	१	विविध	
५.	ना.सु.	७	२	ने.प्र./राजस्व	
६.	लेखापाल	१	१	ने.प्र./लेखा	
७.	कम्प्यूटर अपरेटर/डा.ई.सु.	-	१	विविध	फाजिल
८.	कार्यालय सहयोगी	-	१	श्रेणी विहिन	फाजिल
करार					
१	हलुका सवारी चालक	२	२		
२	डा.इ.सु.	५	५		
३.	कार्यालय सहयोगी	२	२		

वार्षिक बजेट, राजस्व संकलनको लक्ष्य र प्रगति

चालु आर्थिक वर्षमा यस कार्यालयको लागि रु १ करोड ५७ हजार ३६ लाख बजेट विनियोजन भएको छ। यसै विनियोजित बजेटको अधिनमा रही यस सेवा कार्यालयले विभिन्न गतिविधि एवं कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दै आएको छ। कार्यालयको यस वर्षको राजस्व संकलनको लक्ष्य र सोको प्रगति विश्लेषण गर्दा रु ४१ करोड ४० लाख १४ हजार वार्षिक लक्ष्य रहेकोमा मंसिर महिनासम्म रु १९ करोड २६ लाख ६५ हजार संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा ४६.५३ प्रतिशत प्रगति भएको छ। राजस्व संकलनको विगत वर्षको प्रवृत्ति देहाय अनुसार हरेको छ।

विगतको राजस्व संकलनको प्रवृत्ति

रु हजारमा

आर्थिक वर्ष	२०६८/०६९	२०६९/०७०	२०७०/०७१
लक्ष्य	४०४६०४	५१७८००	४९७४१५
संकलन	४७५२२४	५७०५३४	६१३२६५

विगत तीन आर्थिक वर्षको संकलन/प्रगति प्रतिशतमा

आर्थिक वर्ष	२०६८/०६९	२०६९/०७०	२०७०/०१
संकलन/प्रगति	११७.५०	११०.३०	१२३

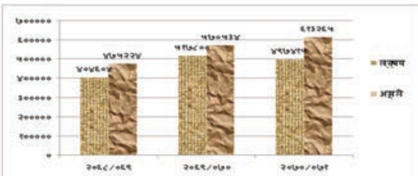

सम्पादन गरिएका उलेख्य कार्य :

- बेरुजु नभएको।
- करदाता **Counseling** लाई व्यवहारिक ठानी सो अपनाइएको।
- **Frontline Office** मा **Helpdesk** को व्यवस्था गरी करदातालाई सहयोग गरिएको।
- गत आ.व. ०७०/०७१ मा १२३ प्रतिशत राजस्व संकलन गरिएको।
- घर वहाल सर्वेक्षणमा स्थानीय निकाय, ठमेल पर्यटन परिषदसंग समन्वय गर्दै आइरहेको।
- विगत आ.व. सम्मका बक्यौता करिव ९० प्रतिशत फछ्र्यौट गरिएको।
- करदाता शिक्षालाई करदाताको आधारभूत आवश्यकता मानी कक्षाहरु नियमित संचालन गरिदै आएको।

अभिलेख व्यवस्था :

करदाताको फाईललाई व्यवस्थित रुपमा फाइलिङ गरिएको छ। साथै फाइल नं. तुरुन्त भेटिने गरी **Excel Sheet** मा **Record** राखिएको अवस्था विद्यमान छ।

कार्यालयको दैनिक कार्यसम्पादनमा आईपरेका समस्याहरु:

- आफ्नै भवन तथा जग्गाको अभावमा कार्यालय व्यवस्थापन र संचालनमा समस्या।
- **Non-filer** को **File** बनाउन पुराना करदाता सम्पर्क गर्दा सम्पर्क नं. तथा ठेगाना पत्ता नलागेकोले पूर्ण रुपमा **Non-filer** घटाउन नसकिएको अवस्था।
- विगत वर्षदेखि बक्यौता रहेका करदाताहरुको सही ठेगाना र सम्पर्क नं नहुँदा बक्यौता फछ्र्यौटमा समस्या।
- करलेखा अभिलेखाङ्कनको बारेमा करदातामा जानकारी नहुनाले कर प्रशासनमा समस्याहरु आइपरेका।

विगत तीन बर्षको विभिन्न राजस्व शिर्षकगत लक्ष्य, असुली र प्रगति प्रतिशतको तुलनात्मक विवरण

आ.व.		आयकर	बहालकर	ब्याजकर	मू.अ. कर	अन्त:शुल्क	शिक्षा सेवा कर	स्वास्थ्य सेवा कर	अन्य	
		राजस्व शिर्षक								
२०६८/०६९	लक्ष्य	२३९०११	२२१२१	३१९०५	१०७००५	३२२७	१३३५		०	४०४६४
	संकलन	२६८३४८	२७४४२।६०	५०८०२।१०	१२०९३६।३०	३८२०।२०	३८७५।३०		०	४७५२२४।५०
	प्रतिशत	११२।३०	१२४।१०	१६९।२०	११३	११८।४०	२९०।३०		०	५१७८००
२०६९/७०	लक्ष्य	२५४९९९	३४७३७	६६२४८	१५२५१२	४४७६	४८३१		०	५१७८००
	संकलन	२९९६६२	३५६८६	३७०१२	१८६०४६	४८३६	७२९२		६१४	५७०५३४
	प्रतिशत	११७।५१	१०२।७३	५५।८७	१२१।९९	१०८।१२	१५०।९४		०	११०।३०
२०७०/०७१	लक्ष्य	२०६२४२	४०६८५	४१६६९	१९०४५७	६१७३	८८९६	३२९३	०	४९७४१५
	संकलन	३३५२५१	४२८१२	५६४८७	१७२२९३	२६५४	१८४९	१७५४	१६५	६१३२६५
	प्रतिशत	१६३	१०५	१३६	९०	४३	२१	५३	०	१२३

आफ्नो कारोवारको यथार्थ लेखा राखी पारदर्शी बनौं।

कार्यालयको कार्यप्रवाह तालिका (संगठन संरचना)

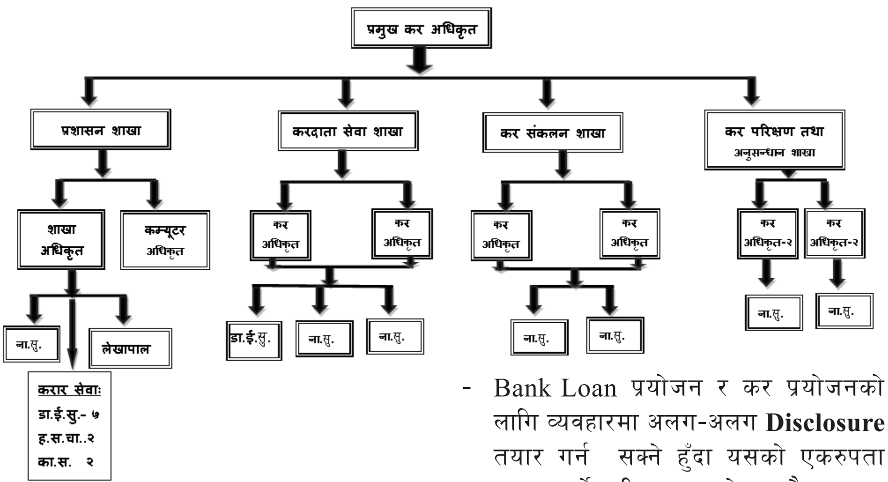

- राजस्वको सहि उपयोगको अवस्था करदातालाई सुनिश्चितता गराउने समस्या ।

समाधानका लागि गरिएका प्रयास एवं नविनतम कार्य

१. भौतिक पुर्वाधारका लागि विभागसंग समन्वय भईरहेको ।

२. **PDCR** को माध्यमबाट सम्पर्क सूचना तथा ठेगानाहरु Update गर्ने प्रयास भइरहेको ।

३. बक्यौता संकलनका लागि संकलन भ्रमणलाई प्राथमिकता दिईएको ।

४. हाल **PAN** तथा **VAT** मा दर्ता हुन आउने करदाताको वास्तविक सूचना र ठेगाना उसको परिचय दिने प्रमाणहरु जस्तै **ID, Driving License, Phone, Cell Phone, email address** तथा लालपूर्जा आदिबाट वास्तविक करदाता यकिन भएपछि मात्र **PAN** र **VAT** मा दर्ता गर्ने कार्य थालिएको। पत्ता नलागेका करदाताको सम्वन्धमा स्थानीय निकायसंग समन्वय गरी पत्ता लगाउने प्रयास गरिएको। नजिकको फर्मसंग पनि सूचना लिने प्रयास गरिएको ।

५. कर प्रशासन, अन्तःशुल्क प्रशासन एवं VAT सम्बन्धी कानूनी प्रावधानका बारेमा करदातालाई टेलिफोनबाटै पनि जानकारी दिने गरिएको ।

आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधार

- कर प्रशासन प्रतिको मनोवैज्ञानिक त्रास हटाउन **Interactive** हुदै **Proactive** व्यवहार र नीतिहरु आवश्यक छन् ।
- घरवहाल कर यथार्थ रुपमा संकलन गर्न व्यवसायिक प्रयोजन र निजी प्रयोजन छुट्टाई व्यवसायिक प्रयोजनको हकमा निश्चित मापदण्ड तोक्ने गरी घरवहाल कर ऐन जरुरी छ ।
- Bank Loan प्रयोजन र कर प्रयोजनको लागि व्यवहारमा अलग-अलग **Disclosure** तयार गर्न सक्ने हुँदा यसको एकरुपता कायम गर्ने गरी आयकर ऐनमा नै व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
- वक्यौता र Non-Filer को SMS बाटै जानकारी दिने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- TDS दाखिला विवरण बुझाउने समय साना करदाताको हकमा ६/६ महिनाको बनाउनु पर्ने।
- कर छुट तथा सुविधाको बारेमा प्रभाव मूल्यांकन गरेर मात्र छुट सुविधा दिने व्यवस्था गर्नुपर्ने।
- रु. ५०००।- सम्मका बक्यौता पत्ता नलागेमा कार्यालयलाई मिन्हालगत कट्टा गर्ने अधिकार दिनुपर्ने ।

अन्य निकायहरुसंगको अपेक्षा

- नीतिगत, कार्यगत र व्यवहारात्मक सहयोगात्मक समन्वयात्मक अपेक्षा ।

अन्य आवश्यक कुरा

- संगठन संरचना धेरै संख्यामा खडा गर्नु भन्दा पनि मौजुदा जनशक्तिलाई उत्प्रेरणा र मनोबल बढाउने उपायहरु अवलम्बन गरि कर प्रशासनलाई सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

करदाता शिक्षा कार्यक्रममा सहभागी हुँदै करदाता सेवा कार्यालय ठमेलका कर्मचारीहरु

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
आन्तरिक राजस्व विभागको

बहालधनीहरू करको दायरामा आउने सम्बन्धी अत्यन्त जरूरी सूचना

आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम प्रत्येक प्राकृतिक व्यक्तिले आफुले प्राप्त गरेको बहाल आयको दश प्रतिशतले हुने रकम बहालकर बापत राजस्व दाखिला गर्नुपर्ने र व्यावसायिक कारोबार गर्नेले बहाल रकम भुक्तानी गर्दा दश प्रतिशत रकम कट्टा गरी राजस्वमा दाखिला गरेपछि मात्र बाँकी रकम घरधनीलाई भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

घर, बंगला, पसल, कम्प्लेक्स, डिपार्टमेन्टल स्टोर्स, अपार्टमेन्ट, जमीन, मेशिनरी औजार लगायतका सम्पत्ति भाडामा लगाई वहाल आय आर्जन गरिरहेका व्यक्तिहरूलाई करको दायरामा ल्याउन आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू तथा करदाता सेवा कार्यालयहरूबाट कर्मचारीहरू घरदैलोमा खटाइसकिएका छन् । बहालयोग्य सम्पत्ति बहालमा लगाई आय आर्जन गरिरहेका तर बहालकर नतिरेका बहालधनीहरूले बहाल आय घोषणा फाराम भरी बहालकर बुझाई बहाल कर पुस्तिका अनिवार्य रुपमा लिनु हुन सम्बन्धित सबैको जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

अवैध मदिराको कारोवार तथा उपभोग कहिल्यै नगरौं ।

cfGtl/s /fh:j sfof{no, eQmk'/

परिचय

नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, आन्तरिक राजस्व विभागले करको आधार फराकिलो र दिगो बनाउने उद्देश्य पूरा गर्न आयकर, मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तःशुल्क प्रशासन, शिक्षा सेवा शुल्क र स्वास्थ्य सेवा करको प्रशासन गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत यस आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भक्तपुरको स्थापना गरिएको हो। यस कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत भक्तपुर, काभ्रेपलाञ्चोक, सिन्धुपाल्चोक, दोलखा र रामेछाप गरी पाँच जिल्लाहरु रहेका छन्।

करदाताको ठूलो आवादी रहेको काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाका करदाताहरुको कर प्रशासन सम्बन्धी कार्यलाई सहज तुल्याउन धुलिखेलमा एक करदाता सेवा कार्यालय स्थापना गरि सो क्षेत्रको कर प्रशासन सम्बन्धी कार्य सञ्चालन भईरहेको छ। कार्यालयमा हाल १७ स्थायी र ३ बटा करार दरवन्दी रहेकोमा स्थायी तर्फ १५ जना दरबन्दी, ७ जना श्रेणी विहिन कर्मचारी फाजिलमा तथा करार तर्फ ३ जना दरबन्दी र १ जना फाजिलमा गरी जम्मा २६ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका छन्। नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को मिति २०६९/९/१२ को निर्णयानुसार तत्कालीन भक्तपुर ईट्टा तथा टायल कारखानाले लिजमा लिएको जग्गा मध्ये ९ रोपनी ७ आना २ पैसा जग्गा र सो जग्गामा निर्मित भवन समेत यस कार्यालयलाई भोगाधिकार गर्ने गरी प्राप्त भई सोही भवनमा मिति २०७१/१/२ देखि कार्यालय सञ्चालनमा रहेको छ।

यस कार्यालय अन्तर्गत आ.व. २०७०/०७१ को अन्त्य सम्ममा कूल करदाताको संख्या २८४१७ रहेका छन्। जस मध्ये ६०३५ जना करदाता मु.अ.करमा समेत दर्ता रहेका छन्। साथै १५२४५ जनाले व्यक्तिगत स्थायी लेखा नं. लिएका छन्। आ.व. २०६६/०६७ देखि आय विवरण Online पेश गर्ने व्यवस्था भए अनुरुप करदाताहरुले आफ्नो आय विवरण E-filing पद्दति अनुसार स्वयं पेश गर्ने गरेका छन्। सो भन्दा अघिका आय विवरण तथा करदातासँग सम्बन्धित अन्य कागजात र संलग्न फाईलहरु सिलसिलेवार ढंगले कम्प्युटरमा प्रविष्टि गरी छुट्टै फाईलिङ कोठाको व्यवस्था गरी अभिलेख व्यवस्थापन गरिएको छ। कार्यालय सम्बन्धी अन्य जानकारीहरु देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ :

कार्य प्रवाह तालिका:

कार्यालयको संगठनात्मक स्वरुप तथा कार्य प्रवाह तालिका निम्नानुसार रहेको छ।

कार्यालयको कार्य प्रवाह तालिक (Work Flow Sheet)

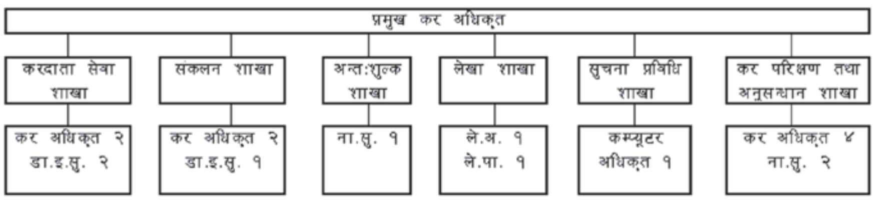

लक्ष्य तथा प्रगति

कार्यालयको आ.व. २०७१/७२ मंसिरसम्मको राजस्व संकलन लक्ष्य तथा प्रगतिलाई विश्लेषण गर्दा यस कार्यालयले यस महिनासम्म वार्षिक लक्ष्यको ३४.२० प्रतिशत तथा मंसिर महिनाको लक्ष्यको ९२.५८ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको छ। जसको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

विवरण	बार्षिक		मंसिर महिनासम्मको		
	लक्ष्य	लक्ष्यको तुलनामा संकलन प्रतिशत	लक्ष्य	संकलन	संकलन प्रतिशत
(A) Income Tax	१०७१२९६	२२।७६	३३९२८०	२४३८५४	७१।८७
(B) House Rent Tax	१२३८८३	१६।५६	४५९११	२०५१४	४४।६८
(C) Interest	१८५७९९	३३।९२	९१३८६	६३०२५	६८।९७
(E)VAT (Internal)	४६५७२३	६३।६२	१९८१८९	२९६२८९	१४९।५
(D) Excise (Internal)	१८४९०२	३७।०६	७३५११	६८५२०	९३।२१
(F) Health Service	५९७६	७६।९९	३५२४	४६०१	१३०।५६
(G) Education	१५१८१	३४।९३	६५८०	५३०३	८०।६
Total	२०५२७६०	३४।२०	७५८३८१	७०२१०७	९२।५८

बर्षिक बजेट तथा कार्यक्रम:

कार्यालयलाई वार्षिक बजेट चालु खर्च तर्फ ब.शि.नं. ३०५०२१३ मा रु. १ करोड पचहत्तर लाख र पूँजीगत खर्च ब.शि.नं. ३०५०२१४ मा रु. २२ लाख विनियोजन भएको छ।

सम्पादन गरिएका उल्लेख्य कार्य

१. करदाताहरुलाई कर सम्बन्धी विविध पक्षहरुको बारेमा सही जानकारी हुँदा मात्र करदाताको संख्यामा बृद्धि भई राजस्व संकलन समेत बृद्धि हुने कुरालाई मध्यनजर गर्दै कार्यालयले "कर

डायरी, २०७१" प्रकाशन गरेको छ । जसमा आयकर, मु.अ.कर, अन्तःशुल्क, शिक्षा सेवा शुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर जस्ता विविध पक्षहरुको स्पष्ट जानकारीका साथै स्थायी लेखा नम्बरका बारेमा समेत करदाताले बुझ्ने शैलीमा प्रस्ट पार्ने प्रयास गरिएको छ ।

२. विगतका दिनमा कार्यालयको निजी भवन नभएको कारण कार्यालय बहालमा रहेकोमा नेपाल सरकार, मन्त्रीपरिषद्को मिति २०६९/९/२२ को निर्णयले भक्तपुर इट्टा टायल प्रा.लि.ले लिजमा उपयोग गरी राखेको भवन यस कार्यालयको नाममा प्रदान गरिएको हुँदा मिति २०७१/१/१ देखि नै कार्यालय आफ्नै निजी भवनमा सरेर दैनिक कार्य सम्पादन गरी रहेको छ ।

कार्यालयको दैनिक कार्यसम्पादनमा आइपरेका समस्याहरू:

१. राजस्व संकलन जस्तो महत्वपूर्ण कार्यमा संलग्न कार्यालयमा कर्मचारीको उपयुक्त पूर्ति पनि जरुरी कुरा हो । कार्यालयमा नायब सुब्बा पदमा कर्मचारीहरु दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति हुन नसकेको कारण कार्यालयको दैनिक कार्य सम्पादनमा समस्या आई परेको छ ।

२. सम्पूर्ण करदाताहरुमा सूचना प्रविधिको पहुँच नभएको अवस्थामा Online Service मा केही समस्या परेको छ ।

३. कार्यालयको कार्यक्षेत्र ठूलो भएको कारण तोकिएको समयमा सम्पूर्ण करदातालाई उपयुक्त सेवा दिन कठिनाई रहेको विद्यमान अवस्था तथा दिन प्रतिदिन करदाताहरुको Volume मा भईरहेको बृद्धि समेतलाई हेर्दा कार्यालयको शाखा विस्तार गरी दोलखा तथा रामेछाप जिल्लाको कर प्रशासनको कार्य गर्ने गरी करदाता सेवा कार्यालयको स्थापना जरुरी रहेको छ ।

४. कार्यालयको कार्यक्षेत्र समेतलाई मध्यनजर गर्दा शहरी भन्दा ग्रामिण क्षेत्र बढी भएको हुँदा करदाताहरु स्वयं साक्षर समेत नभएको अवस्थामा विद्यमान कर प्रशासन तथा कर नीति सम्बन्धी Terms हरुका बारेमा करदाताहरुलाई बैज्ञानिक तथा व्यवस्थित करदाता शिक्षाको खाँचो देखिन्छ ।

समाधानका लागि गरिएका प्रयास एवं अन्य नविनतम कार्य:

कार्यालयले Help Desk मा केही कर्मचारीहरु राखि आफुले लिनु पर्ने सेवा र सो सेवा प्राप्त गर्न जानु पर्ने शाखाका बारेमा जानकारी दिई सहज रुपमा सेवा प्रवाहको अवधारणा विकास गरि सो काम सुरु गरिएको छ ।

आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधार:

उपयुक्त समयमा तोकिएको सेवा प्रदान गर्न उपयुक्त कर्मचारीको उचित पूर्ति हुन आवश्यक छ ।

अन्य निकायहरू संगको अपेक्षा:

विगतका दिनमा जस्तै अर्थ मन्त्रालय, आ.रा.वि., कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा उद्योग वाणिज्य संघसँगको सहकार्य अपरिहार्य रहेको छ ।

s/ ;DjGwL xflh/L hjfkm

प्रस्तुतीः प्रकाश शर्मा ढकाल
शाखा अधिकृत आन्तरिक राजस्व विभाग

१. आयकर प्रयोजनका लागि विदेशी नागरिक वासिन्दा व्यक्ति हुन कति दिन नेपालमा बसोवास गरेको हुनुपर्छ ? **– १ वर्षमा १८३ दिन वा सो भन्दा बढी लगातार**

२. स्थायी लेखा नं. PAN लिएपछि कहिले कहिले नविकरण गराउनु पर्छ ? **– नविकरण गराई राख्नु पर्दैन ।**

३. ह्रास खर्च प्रयोजनका लागि वस, मिनिवस तथा अटोमोबाइललाई कुन समूहमा राखिएको छ ? **– ग (२० प्रतिशतका दरले ह्रास कट्टी)**

४. नेपालको विदेशस्थित कुटनीतिक नियोगमा काम गर्ने कर्मचारीले पाउने वैदेशिक भत्ताको कति रकम कर प्रयोजनका लागि छुट हुन्छ ? **– ७५ प्रतिशत**

५. व्यवसाय वा लगानीबाट आय आर्जन गरेपछि एक किस्तामा तिर्नुपर्ने रकम कति भन्दा कम भएमा करदाताले अनुमानित करको किस्ता कर तिर्नु पर्दैन ? **– रु ५०००।–**

६. वार्षिक कतिसम्म कारोवार भएमा एकलौटी व्यवसाय गर्ने व्यक्तिले लेखा परीक्षण गराउनु पर्दैन ? **– रु ५० लाख**

७. आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा निर्यातमा कति प्रतिशतका दरले मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्छ । **– शून्य प्रतिशत**

८. हाल वैंक तथा वित्तिय संस्थालाई कति प्रतिशतका दरले आयकर लाग्दछ ? **– ३० प्रतिशत**

९. सरकारले हालै गठन गरेको उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको अध्यक्ष को हुन् ? **– डा. रुपबहादुर खड्का**

१०. नेपाल सरकारले २०६७/०६८ लाई कुन वर्षका रुपमा मनाएको थियो ? **– कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष**

११. नेपालमा श्रावण १ देखि आषाढ मसान्तसम्मलाई आर्थिक वर्ष कहिलेदेखि मान्न थालियो ? **– सन् २००९**

१२. नेपालको सर्वप्रथम कुन देशसँग दोहोरो करमुक्ति सम्झौता गरेको थियो । **– भारत, १९८७ जनवरी**

१३. नेपालमा (Custom Commissioners Office) को स्थापना कति सालमा भयो ? **– २०१४**

१४. ठूला करदाता कार्यालयको स्थापना कहिले भएको हो ? **– २०६० साल माघ १**

१५. राजाको स्वेच्छातारिका पूर्वक कर उठाउने अधिकारमा अंकुश लगाई जनताको अधिकारलाई स्थापना गरेको Magnacarta कहिले भएको थियो । **– सन् १२१५**

१६. राजस्व प्रशासनमा प्रोत्साहन प्रणालीको शुरुवात कहिलेदेखि भयो ? **– २०६३/०६४ कात्तिक**

१७. नेपाल विश्व व्यापार संगठन (WTO) को सदस्य कहिले भयो ? **– २०६१ वैशाख ११**

१८. नेपाल WTO को कति औं सदस्य राष्ट्र हो ? **– १४७**

१९. करका सिद्धान्त (canon of Taxation) लाई आदम स्मिथले कति प्रकारमा विभाजन गरेका थिए ? **– ४ प्रकार, (समन्याय, निश्चितता, सुविधा र मितव्ययिता)**

२०. किरातकालमा त्रिकर भन्नाले के बुझिन्छ ? **– भाग, भोग र कर (क्रमशः कृषि, पशु र वाणिज्यमा)**

२१. स्थायी लेखा नं. कति अंकको हुन्छ ? **– ९ अंक**

२२. भ्याटका प्रवर्द्धक को हुन् ? **– डा. विलहेम फोन साइमन्स**

२३. भ्याटको प्रथम प्रयोग गर्ने देश कुन हो ? **– फ्रान्स**

२४. बिक्री भइसकेको सामान ग्राहकले फिर्ता गरेको अवस्थामा कर मिलान गर्न जारी गरिने नोटलाई के भनिन्छ ? **– क्रेडिट नोट**

२५. पहिलो पटक पारिश्रमिक र व्यापार मुनाफामा कर लगाउन आएको आर्थिक ऐन २०१६ ले कति वटा करका दरको व्यवस्था गरेको थियो ? **– १०**

१ पेजको बांकी..

अन्तःशुल्क रु. ११ अर्व संकलन भएको छ । सो रकम निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा आयकर तर्फ १०१.१ प्रतिशत, मूल्यअभिवृद्धि कर तर्फ १०१.६६ प्रतिशत र अन्तशुल्क तर्फ ८९.९ प्रतिशत हो । त्यसैगरी शिक्षा सेवा शुल्क र स्वास्थ्य सेवा कर क्रमशः रु. २१ करोड र रु. ३१ करोड संकलन भएको छ । यसरी शिक्षा सेवा शुल्क तर्फ लक्ष्यको तुलनामा १०४.८८ प्रतिशत र स्वास्थ्यसेवा कर तर्फ लक्ष्यको तुलनामा ११४.३६ प्रतिशत संकलन भएको छ । गत वर्षको तुलनामा आयकर तर्फको वृद्धिदर २३.२९ प्रतिशत, मूल्यअभिवृद्धि कर तर्फको वृद्धिदर १९.८६ प्रतिशत, अन्तशुल्कतर्फ वृद्धिदर ११.७८ प्रतिशत, स्वास्थ्य सेवा कर तर्फको वृद्धिदर ३२.४ प्रतिशत र शिक्षा सेवा शुल्क तर्फको वृद्धिदर १६.९१ प्रतिशत रहेको जनाइएको छ ।

कार्यक्रममा अर्थ सचिव श्री सुमन शर्माले मंसिर १ गतेदेखि विभागले मनाएको कर सप्ताहको नतिजालाई समयमै अनुगमन गर्न, मिसम्याचको समस्या समाधानको लागि समयमै कर परीक्षण गर्न निर्देशन दिनु भएको थियो ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणि शर्माले राजस्व संकलनलाई उच्च प्राथमिकता दिई लक्ष्य हासिल गर्ने, आयकर वापतको पहिलो किस्ताको रकम असुल गर्ने, कर संकलनको लागि बजार अनुगमन गर्ने, बक्यौता संकलनमा जोड दिने, **Current Year Audit, TDS Audit** तर्फ विशेष ध्यान दिने, मूल्यअभिवृद्धि कर निर्देशिकालाई संशोधन एवं परिमार्जन सहित जारी गर्ने, रु १ लाखभन्दा बढी बक्यौता राख्ने करदाताहरूको अभिलेख अद्यावधिक गरी असुल गर्ने, कानूनी कारवाही गरी आयकर तथा मूल्य अभिवृद्धि कर असुल गर्ने, बक्यौता अभिलेख अद्यावधिक गर्ने, कर परीक्षण गर्न छनोट गरिएका करदाताहरूको अविलम्ब कर परीक्षण सम्पन्न गर्ने, अनुसन्धानको लागि छनौट भएका करदाताहरूको कारवाही अविलम्ब सम्पन्न गर्ने लगायतका विषयहरु पुस महिनामा उच्च प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्नु भएको थियो । कार्यक्रममा अर्थमन्त्रालयका सहसचिवहरु, भन्सार विभाग, सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा अनुसन्धान विभाग, राजस्व अनुसन्धान विभाग, राजस्व तालिम केन्द्र लगायतका कार्यालय प्रमुखहरुको उपस्थिति रहेको थियो ।

आर्थिक पत्रकारहरूसँग अन्तक्रिया सम्पन्न

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले पुस २४ गते आन्तरिक राजस्व विभागमा आर्थिक पत्रकारहरूसँग अन्तर्क्रिया गरेको छ । आयोगका अध्यक्ष डा. रुपबहादुर खड्काले मुलुक केन्द्रीय संरचनाबाट संघीय संरचनामा प्रवेश गर्न लागेको सन्दर्भमा करको संरचना कस्तो हुने भन्ने विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । आयोगले कर नीति र करको संरचनाको अध्ययन गरी उपयुक्त र व्यवहारिक सरकारसँग राजस्वको ठूलो स्रोत रहनु आवश्यक हुने उहाँको धारणा थियो । राष्ट्रिय महत्वका ठूला प्राकृतिक स्रोतमा पनि केन्द्रीय सरकारले नै कर लगाउनु पर्ने अध्यक्ष खड्काले बताउनुभयो । आर्थिक स्थायित्व, आम नागरिक प्रति राज्यको दायित्व वहनजस्ता पक्षमा केन्द्रीय सरकार बढी जिम्मेवार हुनुपर्ने भएकोले राजस्वमा पनि त्यही अनुसारका प्रावधान राख्ने अन्तर्राष्ट्रिय प्रचलन रहेको उहाँले बताउनुभयो । केन्द्रीय सरकारले करको साझेदारी

कार्यक्रममा उपस्थित आर्थिक पत्रकारहरुलाई कार्य पत्र प्रस्तुत गर्नुहुँदै डा. रुपबहादुर खड्का

कर प्रणाली विकास गर्न आवश्यक सुझाव दिने बताउनुभयो । संघीय संरचनामा जाँदा कर प्रणाली कस्तो हुने र वित्तीय स्रोत बाँडफाड कसरी गर्ने भन्ने विषयमा चर्चा गर्नु भएको थियो । भन्सार, आयकर, मूल्य अभिबृद्धि कर (भ्याट) र अन्तशुल्क केन्द्रीय सरकारको अधिनमा राख्नु पर्ने उहाँको भनाई थियो । 'अन्तर्राष्ट्रिय अनुभवका आधारमा राजस्वका मुख्य स्रोत केन्द्रीय सरकारको अधिनमा रहनु आवश्यक हुन्छ' भन्नुहुँदै 'यसले राज्यहरुबीच वित्तीय असमझदारी हुन दिदैन र आम नागरिक प्रति सरकारको दायित्व पनि पूरा गर्न सक्छ ।' उहाँले आर्थिक साधनको वाडफाँड सम्वन्धी विवादको कारण सुडानबाट दक्षिणी सुडान छुट्टिएको जानकारी गराउनु हुँदै राज्य सरकार र स्थानीय निकायले घरजग्गा कर, सवारी साधन कर, व्यवसायिक कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर जस्ता शीर्षकमा राजस्व उठाउन सक्ने बताउनुभयो ।

कर संकलनमा विज्ञता, प्रभावकारीता र त्यसको वितरणमा समानताका लागि पनि केन्द्रीय र अनुदान दिएर वित्तीय रुपमा कमजोर राज्यलाई सहयोग गर्ने पनि बताउनुभयो ।

अर्थमन्त्रालयका सहसचिव एवं राजस्व व्यवस्थापन महाशाखा प्रमुख श्री राजन खनालले संघीयतामा जादा स्रोतको बाँडफाडमा गम्भिर हुनुपर्ने भएकोले राजस्वको परिचालनमा बहस सुरु गरिएको बताउनुभयो । केन्द्रीय सरकारको भूमिका कमजोर राज्यलाई वित्तीय स्रोत उपलब्ध गराइदिने पनि भएकोले आयोगले त्यही अनुसारको संरचनामा जाँन सिफारिस गर्ने बताउनुभयो ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणी शर्माले संघीय वित्त व्यवस्थामा स्पष्ट हुन आवश्यक रहेको बताउनुहुँदै राजस्व राज्यका तर्फबाट पुनर्वितरण पनि हुने भएकोले स्रोत त्यही अनुसार बाँडफाड गर्नुपर्ने बताउनुभयो । कर प्रणाली लगानीमैत्री बनाउन, करदाताको स्वेच्छिक सहभागिता बढाउन, कर सहभागिता लागत घटाउन चाल्नुपर्ने कदमलगायत विषयमा आयोगले सरकारलाई सुझाव दिने उहाँले बताउनुभयो ।

Particepants in Nepal Singapour 1st round negotiation

DELEGATION LIST

Members of the delegation from Singapore	Members of the delegation from Nepal
Ms Chow Wai Yee (Head of Delegation) Assistant Commissioner Tax Policy and International Tax Division Inland Revenue Authority of Singapore	Mr. Chudamani Sharma Director General Inland Revenue Department
Mr Tang Siau Yan Tax Director International Tax Branch Inland Revenue Authority of Singapore	Mr. Chandi Prasad Ghimire Under Secretary Revenue Management division Ministry of Finance
Ms Chew Wee Ling Group Tax Specialist International Tax Branch Inland Revenue Authority of Singapore	Mr, Fanindra Gautam Under Secretary Miinistry of law and Justice
Ms Cindy Wong Group Tax Specialist Tax Policy & Ruling Branch Inland Revenue Authority of Singapore	Mr. Krishna Chandra Aryal Under Secretary Ministry of Foreign Affairs
Ms Esther Ong Senior Tax Specialist International Tax Branch Inland Revenue Authority of Singapore	Mr. Lekhnath Sharma Director International Taxation Section Inland Revenue Department
Ms Ng Pei San Senior Tax Specialist Large Corporation Branch Inland Revenue Authority of Singapore	
Ms Doris Pok Principal International Tax Officer International Tax Branch Inland Revenue Authority of Singapore	

Nepal has signed 10 Bilateral Double Tax Avoidance Agreements with the following countries:

S.N.	Country	Date of Agreement	Remarks
1	Republic of India	27 Nov,2011	This replaced the former treaty done in 1987
2	Kingdom of Norway	13 May 1996	
3	Kingdom of Thailand	2 Feb, 1998	
4	Democratic Socialist Republic of Sri Lanka	6 July,1999	
5	Republic of Mauritius	3 Aug 1999	
6	Republic of Austria	15 Dec,2000	
7	Islamic Republic of Pakistan	25 Jan, 2001	
8	People's Republic of China	14 May,2001	
9	Republic of Korea	5 Oct,2001	
10	Qatar	15 Oct,2007	

by Mr. Chudamani Sharma, Director General, Inland Revenue Department. Mr. Sharma said the negotiation was friendly and based on mutual understanding. Two delegation examined all articles of the agreement and shared domestic provisions of law and their experiences on tax treaties as well, he said. The first round negotiation came up with some agreed issues on the draft. Remaining issues which need further deliberations were placed in brackets. Those issue will be discussed on second round negotiation which will held in Nepal on appropriate time.

Director of International Tax Section (IRD) and a member of Nepalese delegation Mr. Lekhnath Sharma added such agreement would helpful for business person, investors and employees because of the avoidance of double taxation and harmonization of tax rates. Similarly It helps to the tax authorities to promote information sharing, prevent fiscal evasion and increase tax collection by sharing information, dispute settlement and mutual assistance, he further added.

प्रकाशक
आन्तरिक राजस्व विभाग
लाजिम्पाट, काठमाडौं
फोन नं.: ०१-४४१५८०२, ४४१५८०३, ४४१९७१९
Email: taxbulletin@ird.gov.np
website: www.ird.gov.np

संरक्षक
चुडामणि शर्मा

संयोजन
दीपक अधिकारी

सल्लाहकार
राममणि दुवाडी
चन्द्रकला पौडेल
अर्जुनप्रसाद पोखरेल
लक्ष्मीप्रसाद यादव

सम्पादन समूह
गोपाल घिमिरे
भूपालराज शाक्य
सम्झना बराल
महाराज कोइराला
चुडामणि ढुंगाना
प्रकाश शर्मा ढकाल
युक्तप्रसाद सुवेदी

कर सम्बन्धी जानकारी टोल फ्रि नम्बर १६६००१४०००० बाट प्राप्त गरौं ।